

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 6

Juni

1955

Pris 75 öre

ARBETSGLÄDJE

Uppmätt och färdigförpackat material för flättningsarbeten av olika slag såsom kakfat, serveringsbrickor, blomkorgar m.m. Populära och lättsålda modeller, begärliga på den öppna marknaden!

Rekvirera fullständig katalog

Vårt arbetsmaterial tillverkas och förpackas av sjuka och partiellt arbetsföra vid Arbetsträningsskolan vid Värnhems Vårdhem i Malmö. Vi vänder oss till sjukhus och vårdanstalter för att i samarbete med arbetsterapien ge sysselsättning åt sjuka och partiellt arbetsföra.

Två exempel ur vår katalog

HOBBYMATERIAL

Sallerupsvägen 26, Malmö Tel. 163 94
Arbetslokaler: Värnhems Vårdhem, Malmö

Kan kroppen tillföras jod vid tandborstning?

Vetenskapen ger svar

Man har fastslagit att jod är ett livsnödvändigt ämne, som dagligen måste tillföras kroppen. Inom vissa geografiska områden är jorden och vattnet jodfattiga. Varigenom födan kommer att innehålla för litet jod.

Radioaktiv jodisotop användes vid vetenskaplig undersökning. Genom märkning av tandkräm med jodisotopen J^{131} i form av natriumjodid ha svenska läkare vid en undersökning kunnat påvisa att:

1. Vid tandborstning under två min. med jodhaltig tandkräm kan beräknas att organismen upptager 6,2 % av tillförd jodmängd.

2. Upplagring av jod sker i munslemhinnan.

Om Ni borstar tänderna med jodhaltig tandkräm

är det vetenskapligt bevisat att Er organism tillföres jod och att denna jod stannar upp till 1,5 tim. i munslemhinnan.

Det är jod som gör skillnaden!

Jod-Kaliklora har en förstklassig tandkräms alla goda egenskaper och innehåller dessutom jod i form av vita, lättlösliga jodsalter, som resorberas av tandkött och munslemhinna. Borsta och massera tandköttet mycket noggrant.

En bra tandkräm
som dessutom innehåller

JOD

Hummeldockorna

— en vänskap som håller

Ja, Hummeldockorna håller verkligen. De konstnärligt utförda Hummeldockorna är av hårdgummi — ett material som tål både vatten och hårda slag.

Bröderna Ivarsson AB, Osby

ALMOVISTS
Järnaffär = Sportaffär

Tel. 229 OSKARSHAMN Tel. 257

Gevaert

RULL-FILM

garanterar bästa bilderna

HAMNGATAN 24 - STOCKHOLM

ENGSTRÖM

Förgyllda PENDYLER såväl antika som nya

GULD-UR

HEDERSPRESENTER

10 HAMNGATAN 10
Telefon 10 91 37 - 20 26 00
STOCKHOLM

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Nr 6

Juni 1955

18:e årgången

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.
Redaktör: SIXTEN HAMMARBERG.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser:

1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,
1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:

60 mm spaltbredd 65 öre mm.
90 mm spaltbredd 90 öre mm.

Färgannonser 25 % tillägg.
För julnumret specialoffert.

Kontrollmärke
lagligen skyddat

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:

Kamrergatan 3. Tel. 97 53 44.
Postgironr 95 00 65.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50.

FÖRBUNDSKONGRESSEN

Att skriva upprop till samling inför en kongress återkommer med vissa intervaller för en ledarskribent, som tjänar en folkrörelse. Inför dylika rådslag måste en alldeles speciell kraftansträngning till; framtidssignalerna måste vara skarpa och eggande; man manar till fortsatt "kamp", till samling och vakthållning kring vad som redan vunnits osv. Parollerna riktas i regel alltid mot någon eller några för något, men där finns också ofta toner av mindre aggressiv innebörd, om samverkan och samförstånd. Den innehållsrika katalogen över vad som utträttats under den gångna kongressperioden får inte glömmas och önskelistan för framtiden bör verka så aptitretande som möjligt på de församlade ombuden. Där ha vi några av huvudbeståndsdelarna i kongressprologen och till dessa, något skeptiskt formulerade reflexioner om kongressbestyr, kan det nu vara på tiden att påminna om, att även De lungsjukas riksförbund befinner sig i kön bland de organisationer, som håller kongress i sommar.

*

I en organisations beteendemönster spårar man väl nästan alltid ett visst konstruktivt missnöje — ett drag man lätt känner igen bl. a. hos sammanslutningar som syssla med lönefrågor och samhällsproblem. För utomstående ter sig kanske ibland detta missnöje som en osund företeelse, som måste bedömas negativt. Vad som inom en viss grupp anses som berättigade krav bedöms lätt som sur kverulans och otillbörliga anspråk av utomstående. En organisation som De lungsjukas riksförbund har inte gått fri för dylika misstankar under årens lopp. Det är frestande att tillgripa en del belysande citat från den tid då riksförbundet och Status drog ut till korståg för de lungsjukas intressen,

närmare bestämt de första åren i förbundets korta men hittills innehållsrika historia. Vid ett sådant här tillfälle — då vi åter står inför en kongress — tror vi emellertid att det är rättvisare att tala om de sympatier och den välvilja som mött oss än att gräva i gamla citat. Ty trots allt har den välvilja och förståelse organisationen och dess strävanden mött hos allmänheten, hos myndigheter och ansvariga i samhällslivets olika instanser, varit ett växande kapital under årens lopp för en missgynnad samhällsgrupp, som långt ifrån att ha fått sina problem lösta dock uppnått betydande förbättringar.

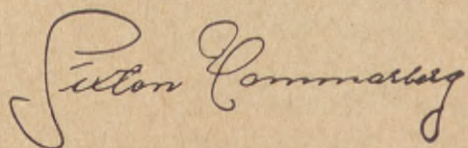
*

Allt eftersom organisationen växt till sig i mognad och styrka har man — både inom och utanför de tuberkulösa egen krets — betraktat den med respekt och ständigt stigande förtroende. Man bör kanske även påpeka, att när en grupp av genom sjukdom handikappade människor genom egna insatser, genom skolning och insikter i egna problem av både medicinsk och social natur, träder fram som organisatorisk enhet för att hävda sina intressen, så är det en ganska särpräglad företeelse i vårt samhälles organisationsliv. Det vore här på sin plats att plocka fram mera reella fakta ur den katalog över utförda gärningar som inledningsvis berörts för att bevisa påståendet. Det hör också till pjäsen att uppehålla sig vid de önskemål, vars förverkligande ännu ligger dolt i framtidens dimbankar. Men allt detta återkommer på annan plats i detta och nästkommande nummer av Status.

En förbundskongress är ju också i hög grad en intern angelägenhet. I det avseendet skiljer sig nog De lungsjukas riksförbund i många avseenden från andra

intressesammanslutningar. Kampen mot tuberkulosen är ett gemensamt samhällsintresse. Vår gemenskap har därför aldrig varit någon dogmatiskt upplinjerad intern intressekamp utan sträckt sig vida utanför den egna kretsen — till samverkan och samförstånd med alla instanser i samhällslivet.

Låt oss därför reservera det här utrymmet till ett kort men lika väl menat tack till alla utanför vår organisation verksamma. Till Status läsare och gynnare, till vänner och sympatisörer i alla läger i vårt land, rikta vi ett tack för den gångna kongressperioden. Och vi själva, ombud från alla delar av vårt land, förbundsstyrelse och funktionärer, samlas i Uppsala Folkets hus, dagarna 19—21 juni. Uppsala läns konvalescentförening står för värdskapet denna gång. Väl mött i Uppsala — till fortsatt arbete för en bättre och effektivare tuberkulosvård och De lungsjukas riksförbund!

Psykologin har varit försummad

i vårt land i jämförelse med ex. våra grannländer Danmark och Norge. Vi har inte haft någon egentlig utbildning för praktiska psykologer och marknaden har gott om kvacksalveri, "ögontittare" och "amatörpsykologer" av olika kulörer som undergrävt förtroendet för den nya vetenskapen.

Den psykologiska litteraturen har blivit allt rikligare. I bokhandelsfönstren kan man ofta se riktiga utställningar av psykologisk litteratur och översättningar av framstående psykologer utomlands finns det numera gott om. Även vecko- och dagspressen ger numera stort utrymme åt populärpsykologiska artiklar. Böcker om bl. a. "nerv" och "hur man vinner vänner och inflytande" locka till psykologiska studier. "Psykologiska betraktelsesätt i mer eller mindre förtunnad form utövar en allt starkare attraktion på folk i gemen" säger den kände svenske psykologen, professor Torsten Husén i en tidningsartikel. Kravet på en på vetenskaplig grund baserad praktisk utbildning för psykologer har gjort sig allt starkare markerat. I utbildningen av lärare, läkare, jurister och socialvårdare m. fl. kräver man ökad plats för psykologin. Vid våra universitet och högskolor är också intresset för psykologi och pedagogik stort bland studenterna. Det är nu meningen att ordet "psykolog" skall få klarare konturer genom att en kommitté framlagt ett betänkande om "Psykologisk utbildning och forskning" vari man bl. a. kan finna riktlinjer för utbildning av psykologer för olika grenar i samhällslivet. Inte minst för sjukvårdens och socialvårdens vidkommande är det viktigt att dessa riktlinjer för praktisk psykologi snarast möjligt förverkligas — människokunskapen måste få en stabilare grund än hittills även i vårt land.

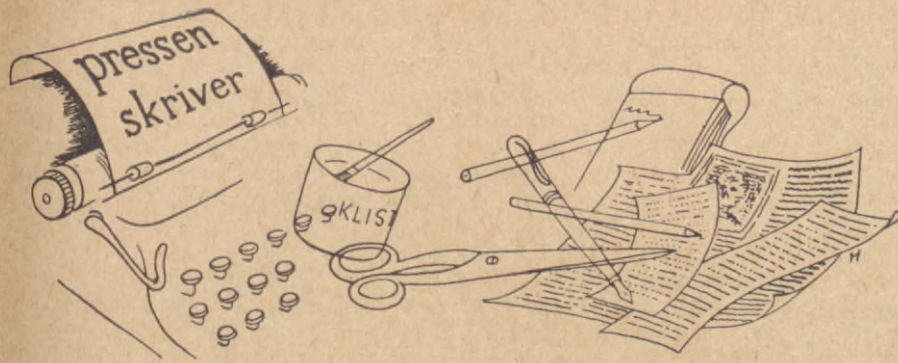
Begreppet fattigvård

skall nu försvinna om man får tro förhandsreklamen för det förslag till ny socialhjälpslag, som ligger på riksdagens bord vid tidpunkten för detta nummers pressläggning. Vi återkommer till denna viktiga reform i annat sammanhang, men det kan vara skäl att i korthet beröra några huvudpunkter i nyordningen. Socialministern betonar i sin inledning, att den behovsprövade hjälpformen blir likvärdig med socialvården i dess helhet. Liksom det är en allmän medborgerlig rätt att få sjukhjälp, när man blir sjuk, folkpension när man blir gammal osv, skall det vara en rättighet att få bistånd i varje nödsituation, oavsett varav den orsakats. Det gamla hemortsrättsbegreppet i dess uråldriga utformning försvinner och den beskurna rätten att bli "fullvärdig medlen" av en kommun, hemsändning o. dyl. enligt den gamla fattigvårdslagen, är skönhetsfläckar, som putsats bort i den nya lagtexten. Grundregeln blir att varje medborgare, oavsett ålder, kön och civilstånd får hemortsrätt i den kommun där han är mantalsskriven. Förslaget innebär att den kommun, där vederbörande är mantalsskriven, blir den som skall svara för utgiven hjälp. Även paragraferna om återbetalningsskyldighet för utgiven hjälp har fått humanare utformning. Ersättning för obligatorisk socialhjälp skall inte kunna utkrävas annat än i speciella fall, t. ex. då hjälpen har karaktär av förskott på någon annan social förmån. Härmed avses bl. a. om socialhjälp utgår till någon som är sjuk, i avvaktan på att sjukpenning skall utgå från sjukkassan, så skall vederbörande, när han får sin sjukpenning, återbetala det förskottrade beloppet. Även återbetalningsskyldighet för vissa anhöriga föreslås inskränkt. Ersättning skall inte utkrävas av barn för hjälp som lämnats deras föräldrar. Föräldrar blir heller inte skyldiga att ersätta vad deras barn över sexton år får i socialhjälp.

Socialhjälpens verkar vid hastig överblick som en modern konfektionskostym i jämförelse med den ganska luggslitna fattigvårdslag av år 1918 som vi hittills dragits med. Men endast en ordentlig detaljgranskning kan avgöra huruvida man helt lyckats vädra ut den fräna fattigstugedoften ur alla lagparagrafer.

Den nya sjukkassan

har i stort sett fungerat bra, är slutintrycket av sjuk-kassefolkets kongress i Stockholm. Det ökade trycket på sjukhusen, ökad medicinförbrukning och diverse andra uttryck för folks oförmåga att handskas med den sociala välfärden har inte alls tagit de skrämmande proportioner man på olika håll befarat. Statssekreterare Per Eckerberg kunde ge svenska folket ett fint betyg för det första kvartal sjukförsäkringen lagt till historiens blad. Ett glädjande tecken är att intresset för frivillig försäkring ökat, men det har också varit gnissel här och var — den enskilda detaljgranskningen visar detta, även om slutintrycket är ganska gott. Bl. a. påpekades svårigheterna för den som bara orkar arbeta halv dag och då blir permitterad av arbetsgivaren. På halv sjukpenning kan man inte klara sig. Som ett tidens tecken kom ett förslag om att inrätta en Svenska Sjukkasseförbundets egen skola. Utbildningsverksamheten för sjukkassefolket står i förgrunden med det ansvar den allmänna sjukförsäkringen lagt på dem.

Läkaren har blivit den sjukes advokat

framhåller *Gustaf Myhrman* bl. a. i en utförlig artikel med många synpunkter på problemet "läkaren och samhället". Artikeln ger uttryck för att samhället mer och mer tränger in på läkarens arbetsområde med olika föreskrifter och direktiv. "Läkekonsstens utveckling kan inte dirigeras" framhåller dr *Myhrman* bl. a. i sin intresseväckande framställning i *Svenska Dagbladet*:

Av sin tjänsteman läkaren fordrar samhället, att han utövar *kontroll* över de sjukvårdsförmåner samhället ger. Patienten skall ha sin rätt, *men inte heller mer*. Läkaren — tjänstemannen — har kommit i den orimliga situationen att på en gång vara den sjukes advokat, som skall stödja hans krav på samhällets hjälp, men samtidigt också hans domare, som skall avgöra, om kravet är berättigat. Han skall ha medkänsla med sin patient men ändå noggrant dosera denna medkänsla, så att han inte sjukskriver patienten en enda dag längre än nödvändigt. Patienten begär att doktorn skall ge honom medicin. Doktorn vet mycket väl hur många irrationella faktorer, som är förknippade med medicinering. Hur skall han kunna tillfredsställa patienten och samtidigt tänka på att medicinen dock till en del bekostas av statsmedel? Hur länge kommer det att dröja, innan myndigheterna i sparsamhetens intresse söker att beskära den

Livet på våra tbc-sjukhus har radikalt förändrats

framhåller *docent Gösta Birath* i en artikel i *Vetlanda Posten*.

De nya medicinerna och de nya kirurgiska behandlingsmetoderna ha radikalt förändrat tillvaron på våra sanatorier — både för patienter och läkare. För patienterna ha helt nya möjligheter yppats att bli befriade från sin lungtuberkulos och skänkt hopp och förtröstan till alla dem som lida av sjukdomen. Den atmosfär av "dödens väntrum" på sanatorierna, som förut gjorde sig förnimbar, trots alla försök att förbättra den kusliga och ödesmärkta stämningen, är nu helt försvunnen och sanatorierna likna mer vanliga sjukhus.

För läkarnas del ha de senaste åren inneburit en revolution i arbetet. Med noggranna metoder gäller det nu att lokalisera det sjuka partiet. Röntgenundersökningarna ha blivit mycket mer detaljerade. Luftrören undersökas i stor utsträckning. Noggranna utredningar av lungornas funktion företas, för att ingreppets omfattning skall kunna avvägas på rätt sätt. Allt som allt: det lugna livet för sanatorieläkarna är en saga blott och arbetstakten är nu hög som eljest på våra sjukhus.

Något intryck av att tuberkulosen är en sjukdom på utdöende, får nog knappast någon, som fått en inblick i sanatorielivet av i dag.

Centralsanatoriet i Uppsala

fria rätten att ordinera läkemedel? Redan nu har doktorn till rättesnöre fått en detaljerad förteckning över vilka läkemedel, som får utlämnas kostnadsfritt. Medlet X är fritt vid sjukdomen A, därmed ej vid sjukdomen B (även om doktorn anser, att det gör större nytta vid sjukdomen B!)

Här är samhället inne på en mycket farlig väg. Man börjar se konturerna av en *ortodox offentlig läkekonst*, ja, den har i själva verket tagit fast form i högre grad än folk i allmänhet har klart för sig. På samma sätt som myndigheterna under kristiden genom rabatter och tilldelningar sökte dirigera konsumtionen av livsmedel, kommer de under statsfinansernas evigt varaktiga kristid att vilja dirigera läkemedelsförskrivningar och behandlingar. Deras beslut kommer att vara väl motiverade av det "statsfinansiella läget" och stödda av den mest rättrogna expertis. Men läkekonstens utveckling kan inte dirigeras. Den fordrar en obesuren frihet för att kunna främjas.

Läkekonstens utveckling har fört den fram till att bli en samhällsomskapande kraft. I det moderna välfärdssamhället är läkekonsten i vidaste mening en av välfärdens viktigaste garantier. Men samtidigt är den mer än någonsin beroende av de resurser, som endast samhället kan

mobilisera. Utformningar av läkekonstens och det allmännas inbördes relationer är av yttersta vikt för båda parter. I valet mellan läkekonstens och samhällets krav består den moderne läkarens viktigaste dilemma.

Begreppet "partiellt arbetsföra"

kritiserar av Thyra Ericsson i *Aftontidningen* i följande formuleringar:

"Samtidigt som man säger sej vilja hjälpa dem till självförtroende och självförsörjning, har man funnit på den tveydiga termen partiellt arbetsföra. De handikapades organisationer har accepterat den, troligen därför att den erkänner de handikapade för arbetsföra, vilket är ett stort framsteg från deras tidigare officiella pariasställning på arbetsmarknaden, och därvid intalar man sej, att det inskränkan attributet är betydelselöst."

Det är alldeles riktigt, att beteckningen "partiellt arbetsföra" är en felaktig etikett på människor, som bevisligen med lämpliga arbetsvårdande åtgärder i stor utsträckning upptagits i arbetslivet som fullvärdig arbetskraft. Men att de partiellt arbetsföras organisationer skulle ha "accepterat" beteckningen är nog Thyra Ericssons privata uppfinning. Tvärtom ha vi i olika sammanhang hävdad att be-

teckningen är missvisande och vi tro heller inte att man bland arbetsvårdstjänstemännen är särskilt förtjust i den. Från arbetsmarknadsstyrelsens tjänstemän har bl.a. framhållits att ordet "arbetshindrade" är bättre beteckning — har Thyra Ericsson lyckats hitta på något lämpligare ord?

Den nya socialhjälpslagen

som skall avlösa den gamla fattigvårdslagen av år 1918 har kommit något i skymundan för andra reformer skriver *förste byråsekreterare Olle Melin* i *Morgon-Tidningen*. Man måste i ett effektivt socialt hjälpsystem — vid sidan av sådana socialförsäkringar som sjuförsäkring m. fl. — ha en generell behovsprövande hjälpform som komplement.

Trots att fattigvården inte längre är den dominerande hjälpformen måste förslaget om dess omvandling till en med andra sociala hjälpformer tämligen likvärdig art anses vara ett av årets viktigaste reformförslag. En smula orättvist har det kommit i skuggan. Vårt land är ännu långt ifrån befriat från fattigdom. Av alla yttre olyckor är det nog den som verkar djupast. Den nya socialhjälpslagen kan bli ett gott medel i kampen mot sådana nödtillstånd.

Fattigvård år 1918 — socialhjälp 1955

Teckning: ELSIE-BRITT STENQVIST

Den gamla fattigvårdskostymen — 1918 års fattigvårdslag hopplappad med diverse förbättringar under årens lopp — skall ge plats för en konfektionskostym av modernare snitt som kallas socialhjälp.

RIKSFÖRBUNDET

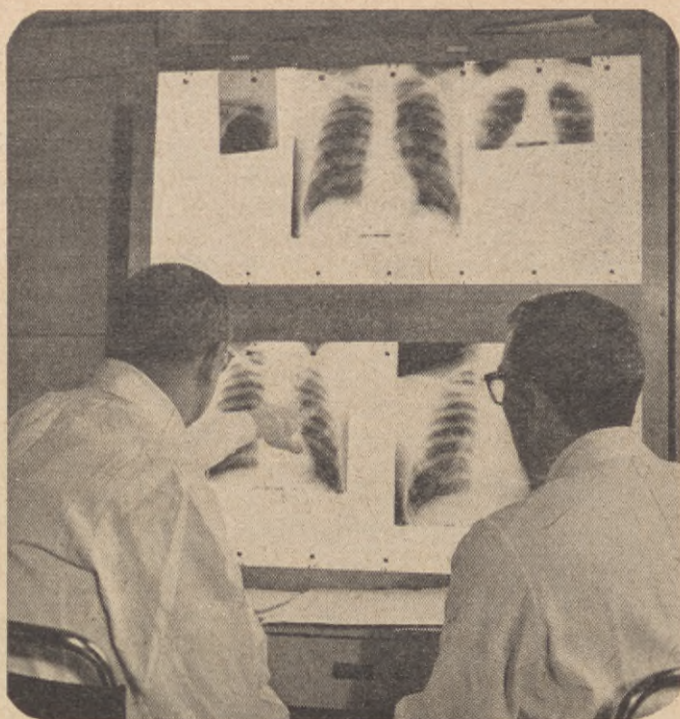
redovisar för den gångna 2-årsperioden

Medicinsk situation:

Minskad tbc-dödlighet men
ännu hög sjukdomsfrekvens

Organisatoriskt bokslut:

Allmän social aktivitet på alla
områden — förbundet har nu
147 lokalorganisationer

Den höga återfallsfrekvensen har skärpt uppmärksamheten
för behandlingsmetodernas effektivisering

Som framgår på annan plats i detta nummer håller De lungsjukas riksförbund sin kongress i Uppsala, dagarna den 19—21 juni. Verksamhetsberättelse för den gångna tvåårsperioden föreligger nu och några brottstycken ur denna kan vara av stort intresse inför kongressen. Inledningsvis betonas, att tuberkulosen som folksjukdom alltmer pressas tillbaka, men att vissa tendenser — särskilt den starka återfallsfrekvensen — ger anledning till att ägna tbc-frågan skärpt uppmärksamhet. Det är ett numera känt faktum att tbc-dödligheten visat kraftig nedgång under de senaste åren. Om man först stannar vid statistikåret 1948 avled då enligt dispensärregistret 2.337 personer av lungtuberkulos, 1951 var siffran för samma kategori 1.376, 1953 har siffran pressats ned till 875 personer. Nöjer man sig med dessa axplock — som enbart inskränker sig till lungtuberkulosen — är tendensen klar — dödligheten minskar starkt. Tar man nästa faktor — sjukdomsfrekvensen — blir intrycket ett annat, antalet intagna patienter vid anstalter för lungtuberkulos var år 1951 15.365 personer, år 1953 var siffran högre, nämligen 15.461. Plöcker man vidare i siffrorna får man fram att av de år 1951 intagna vårdades 6.075 för första gången — alltså måste man ha en kraftig återfallsfrekvens ($15.365 - 6.075 = 60,5\%$) på hela 60,5 %. Gör man en liknande räkneoperation av tillgängliga siffror för år 1953 får man en ännu högre siffra för återfallsfrekvensen — inte mindre än 65,6 %. Detta för-

hållande har i läkarkretsar med all rätt uppfattats som ett oroande tecken och skärpt uppmärksamheten för behandlingsmetodernas effektivisering, bl. a. genom att ge de nya operationsmetoderna större utrymme i dagens tbc-vård. Förbundet vill för sin del ytterligare understrika att en hög samhällelig beredskap mot tuberkulosen måste upprätthållas, de breda lagrens sociala villkor får inte försämrats och i beredskapsåtgärden är de eftervårdande åtgärderna lika viktiga som sjukvård och tuberkulosuppspårande. Förbundet hyser också farhågor för en viss tendens till nedrustning av tbc-vården genom minskat antal vårdplatser i en del landsting. Ett glädjande tecken under sista tiden är de kirurgiska behandlingsmetodernas utveckling i samband med de nya kemiska läkemedlen, men förbundsstyrelsen tror sig finna att tuberkulosen ännu lång tid framåt kommer att utgöra ett allvarligt folkhälsoproblem och att det är angeläget att upprätthålla förbundets och lokalföreningarnas arbete.

Stabilt organisationsarbete

Tuberkulosituationen sätter spår även i organisationsarbetet. Sjukförsäkringens ikraftträdande medförde många problem för sanatorie-

patienterna, som förbundet sökt lösa och i många fall lyckats åstadkomma ändringar till det bättre. Genom att vårdtiderna förkortats har det varit nödvändigt att sätta in ett intensivare upplysningsarbete på sanatorierna för att så många patienter som möjligt skall komma i kontakt med förbundsarbetet. Kurser har anordnats och informationsbesök från förbundet har ordnats i större omfattning än tidigare. Förbundets organisationsform med patientföreningar på sjukhusen och konvalescentföreningar av utskrivna patienter är en svår organisationsform. Kontakterna mellan de två föreningstyperna måste upprätthållas. Centralorganisationer för större områden, vanligen landstingområden, ger styrka och stabilitet åt föreningsarbetet och i åtskilliga län har föreningarna genom kontaktsmän, egna föreningslokaler osv. sökt få en bättre grund för föreningsarbetet. På det hela taget verkar den organisatoriska grunden stabil och en glädjande utveckling är fortfarande att så många f. d. patienter, som ha sin sjukdomstid långt bakom sig kvarstår i föreningsarbetet sedan de själv trätt in i arbetslivet — deras stöd åt sina sjuka kamrater är naturligtvis av stort värde och ger uttryck för en vacker solidaritetskänsla.

Stark social aktivitet — en förbundshandbok

Förbundets sociala aktivitet är sedan länge känd hos samhällets socialvårdande instanser. Varje år anordnas en grundläggande socialvårdskurs med medlemmar från hela landet, mindre lokala kurser utgör påbyggnaden och detta arbete ger medlemmarna möjlighet att dels inse sin egen situation, dels att vidga deras perspektiv för samverkan i samhälleligt arbete, föreningsliv och studieverksamhet. Det är heller inte sällsynt att socialvården och de samhälleliga organen rekryterats med folk som fått sina ambitioner för socialvård väckta genom förbundets kursverksamhet. Förbundet de-

Riksförbundet har drygt 22.000 medlemmar bestående av patienter vid sanatorier och andra vårdanstalter samt utskrivna f. d. patienter i hela landet

Föreningarna vid tbc-vårdanstalter kallas patientföreningar; de utskrivna patienterna tillhöra konvalescentföreningar. För att uppnå större organisatorisk styrka har inom större områden, vanligen landstingsområden samt städer utanför landsting, bildats centralföreningar

lar också ut stipendier för studier vid bl. a. folkhögskolor och socialinstitut.

Förbundet har sökt sammanföra de viktigaste bestämmelserna ur lagar och förordningar — sådant som berör den tuberkulöse i olika avseenden — till en s. k. förbundshandbok med lösbladssystem så att man lätt kan plocka in nya bestämmelser, ta bort gamla osv. — med andra ord "en rörlig social rådgivare" som kan hålla kontakten med utvecklingen i samhällslivet. Förbundshandboken har blivit en uppskattad nyhet i föreningsarbetet då socialvården numera är ett ganska vildvuxet och vitt förgrenat system att överblicka. Naturligtvis söker förbundet på alla andra sätt hålla sina medlemmar jour med vad som händer på de områden som ligger

förbundet nära. Av stor vikt är naturligtvis de personliga kontakter som slutits med olika samhällsorgan, att vi fått organ som syssla med de partiellt arbetslösa frågor vid våra arbetsförmedlingar, kuratorer vid sjukhusen osv. Förbundets arbete med att söka få sociallagstiftningen att mera anpassa sig till den lungsjukes situation är ett arbete som ännu inte på långa vägar kan anses avslutat. Ofta påträffas luckor och klausuler i lagar och förordningar som utestänga de lungsjuka från arbete och andra möjligheter till ett normalt inväxande i samhällsgemenskapen. Det måste vara ett samhällsintresse i stort att avlägsna dylika hinder, när tuberkulosen

Studiearbetet står i förgrunden. Förbundsmedlemmar i biblioteket under en socialvårdskurs.

visar så markanta tendenser att bli en mera godartad sjukdom och ett stort antal f. d. patienter med läkarvetenskapens hjälp sätts i stånd att återvända till arbetsmarknaden.

Yttre och inre propaganda

För den inre propagandan har förbundet ett särskilt medlemsblad Svensk Sanatorietidning, men det förnämsta instrumentet för att göra förbundets målsättning känd hos den stora allmänheten och samhällslivets olika instanser är tidskriften Status. Förbundets programskrift "Produktiv socialvård — god samhällsekonomi" har nytryckts och omarbetats under den gångna perioden. Den nya upplagan har omfattat 50.000 ex. och har redan distribuerats ut och av allt att döma livligt uppskattats i vida kretsar. Förbun-

dets studieverksamhet är mångsidig och skiftande alltifrån teoretiska studier, studiecirklar och enskilda studier, till en vitt förgrenad hobbyverksamhet på konvalescenthem och sanatorier. Ofta är studierna början till yrkesutbildning och omskolning till lämpliga yrken.

*

Dessa kortfattade brottstycken ur verksamhetsberättelsen ger ingen rättvis bild av förbundsarbetet, men väl en uppfattning om de riktlinjer efter vilka det bedrivs. Kanhända tycker den oinvidige läsaren att det hela verkar alltför mycket teorier, men vi kan tillägga, att det dagliga förbundsarbetet präglas av praktisk

Förbundet vill göra de tuberkulösa själva medansvariga och aktiva i folkhälsans tjänst. Genom kurser, föreningsarbete och studier i sociala frågor vill förbundet skapa rätt förståelse för de tuberkulösa ställning i samhället.

Förbundet upprätthåller en kontinuerlig kontakt med alla organ och institutioner som ha beröring med och medansvarighet i tuberkulös-vårdens utformning

Under årens lopp har förbundet i sitt dagliga arbete medverkat till sociala reformer med insikter i de tuberkulösa vitala livsfrågor

handläggning av många för lungsjuka vitala livsfrågor, förhandlingar om direkta åtgärder i aktuella fall, ansikte mot ansikte med den vardag som är den tuberkulöses. Under den gångna perioden har också bl. a. de konvalescenthem, som tillkommit genom förbundets och lokalföreningarnas gemensamma ansträngningar, tagit mycken tid i anspråk. Att ordna förutsättningar för deras drift och dagliga skötsel har inte varit lätt, men till stor del klarats tack vare stora uppoffringar av enskilda förbundsmedlemmar, anslagsbeviljande instanser och välvilliga sympatisörer. Det bör också till sist nämnas att De lungsjukas riksförbund och Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos samarbetar i en gemensam kommitté, som haft ett fruktbarande samarbete.

KONVALESCENTHEMMEN

— viktig gren i förbundsverksamheten

Livlig byggnadsverksamhet
hos lokalföreningarna

Värmlands konvalescenthem
- senaste "nybygget" -
har startat

Att inrätta konvalescenthem i "erforderligt antal" har länge stått som programpunkt på De Lungsjukas Riksförbunds arbetsordning och att inte detta är döda bokstäver eller önsketänkande visar de senaste årens livliga byggverksamhet. Här har riksförbundet och lokalföreningarna själva gått i spetsen utan att avvakta några centrala utredningar i ämnet. Behovet av dylika upptagningshem är heller ingen diskussionsfråga i den meningen att man i socialvårdskretsar skulle bestrida att ett sådant behov existerar. De initiativ som tagits för att få fart på detta försummade område har livligt uppskattats, sociala myndigheter, läkare och kuratorer ha gett verksamheten sitt stöd. Landstingen har i stor utsträckning gett ekonomiska bidrag till hemmen och deras funktion erkännes av officiella myndigheter — en modern sjukvård kräver helt enkelt tillgång till konvalescentplatser. Frågan ligger helt i linje med den rörligare sjukvård vi fått med förkortade vårdtider på sanatorierna och att patienterna med den effektivare tuberkulosbehandling vi har är mindre i behov av långa sjukhusvistelser än tidigare.

Följande avsnitt ur riksförbundets verksamhetsberättelse, som föreligger vid detta nummers pressläggning ger en uppfattning om hur konvalescenthemsfrågan avancerat under kongressperioden. De Lungsjukas Riksförbund och Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos har anslagit medel till friplatser efter vissa geografiska principer — det gäller här särskilt sådana områden av vårt land där konvalescenthem saknas.

Denicketorp,
Värmlands nya
konvalescenthem

Ett kontinuerligt samarbete mellan konvalescenthemmens styrelser och riksförbundet har resulterat i en gynnsam och fortlöpande utveckling av konvalescentvården.

Under 1954 har på förbundets initiativ två konferenser avhållits varvid vissa överenskommelser och samordningsfrågor rörande hemmens drift träffats.

En omfattande upplysningsverksamhet rörande konvalescenthemmen har skett genom förbundets försorg. Sålunda har förbundet låtit trycka en gemensam broschyr för hemmen, vilken utgått i 15.000 ex.

Likaledes har centralt utarbetats landstingsmotioner för sökande av konvalescentmedel för vistelse vid utomlänshem, alternativt anläggning av konvalescenthem.

I den mån lokalföreningarna motionerat härom, har landstingen enl. förbundets utredning anslagit tillhoppa 34.100 kr för år 1955, medan Värmlands landsting för centralorganisationens räkning arrenderat ett konvalescenthem med 20 platser som startar sin verksamhet den 15 maj.

Beträffande hemmens upptagning på Medicinalstyrelsens, resp. Riksförsäkringsanstaltens förteckningar över av dem godkända konvalescenthem, har riksförbundet föranställt om dels lokala framställningar till Riksförsäkringsanstalten via centralsjukhuskassorna, dels gjort en central framställan till Medicinalstyrelsen.

På Medicinalstyrelsens begäran återkallades den senaste framställningen, enär hemmen ej kunde komma att betraktas såsom sjukvårdshem i sjukförsäkringslagens mening.

Helårshemmen äro upptagna på Riksförsäkringsanstaltens förteckning, vilket innebär, att sjukhemsans utomobligatoriska merprestation, vilket i detta fall innebär ett konvalescentvårdsbidrag på 3 kronor om dagen i sextio dagar, utgår till varje inskriven på dessa hem, vilken ej uppbär sjukpenning i övrigt.

Rörande den praktiska tillämpningen ifråga om detta bidrag har förbundet förhandlat med Sv. Sjukasseförbundet.

Friplatsverksamheten har varit starkt belastad i relation till platstillgången.

*

Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos och De Lungsjukas Riksförbund avsatte hösten 1953 resp. 18.000 och 9.000 kronor till en försöksverksamhet i rubricerade syfte för år 1954. Senare har Nationalföreningen lämnat tilläggsanslag för 1954 med kr 3.997:32 och för 1955 nytt anslag med kr 22.995:—.

De anslagna medlen avsågs till tre friplatser under ett års tid vid resp. Alsborg, Ramnäs och Åsens konvalescenthem, vilka drives i stiftelseform av de lungsjukas organisationer inom resp. område.

(Forts. å sid. 22)

SMITTKOPPOR TILL SALU!

Intresset för vaccinering har varit på helspänn en längre tid genom de nästan dagliga rapporterna om de amerikanska försöken med polio-vaccin. Det kan därför vara av stort intresse att utöver de dagsfärska nyheterna om nyare och effektivare vacciner ta del av en historisk skildring om skyddssympning. Man får en god uppfattning om frågans betydelse ur folkhälsosynpunkt, ur historiskt perspektiv, om man betänker, att under åren 1749—1808 inte mindre än 307.956 personer dog i smittkoppor i Sverige. Och därvid bör man ha i minnet att befolkningen vid den tidpunkten inte utgjorde mer än knappt två miljoner!

Det börjar snart dra ihop sig till vaccination igen för våra yngsta ungdomar, och många pappor och mammor undrar kanske om det verkligen skall vara så nödvändigt med det där vaccinerandet. Smittkoppor har för dem fullständigt förlorat sin aktualitet. Men om man forskar litet i smittkopporas historia, så känner man sig nog tacksam att vi i vaccinationen har funnit ett enkelt medel att från vårt land bannlysa en sjukdom, som i gångna tider gick som en mara över världen och ännu, t. ex. i Fjärran Östern, kräver en mängd offer varje år.

Vad skulle ni säga om ni en dag, när ni lät blicken glida över morgontidningens annonsspalter, fastnade för en annons av den här lydelsen:

"Allmänheten underrättas härmed om att undertecknad nyligen har öppnat en ympningsfarm i en förtjusande trakt, där damer och herrar, som önskar få smittkoppor på detta säkra och lätta sätt, mottagas. God helinackordering och ypperlig omvårdnad garanteras."

För 166 år sedan stod den där annonsen i en amerikansk tidning. Då skyndade man sig frivilligt att skaffa sig smittkoppor i stället för att drabbas av sjukdomen den vanliga vägen. Detta låter kanske otroligt, men i själva verket var det mycket förståndigt.

Man kanske förstår vad smittkopporna betydde på den tiden,

när man får veta, att i Sverige dog under åren 1749—1808 inte mindre än 307.956 personer i smittkoppor, och detta av en befolkning på knappt två miljoner! I andra länder har kopporna härjat ännu våldsammare. Frankrike hemsöktes t. ex. under 1500-talet av en fruktansvärd epidemi, om vilken man kan läsa i gamla skrifter: "I mannaminne har Frankrike aldrig lidit ett sådant nederlag som det kopporna detta år (1577) ha åstadkommit. Alla de av sjukdomen angripna dogo. Läkarens konst stod maktlös."

Allra värst härjade kopporna i Nya Världen. Med upptäcktsresandenas fartyg överfördes sjukdomen 1517 till San Domingo, varifrån den

Svenska folket är vid det här laget ganska van vid "sprutor" och injektioner av olika slag

spred sig till Kuba och sedan vidare till Mexiko, och det uppges att kopporna i dessa trakter på ett år krävde inte mindre än 3.500.000 dödsoffer. Island hade redan under medeltiden haft en smittkoppspepidemi som så gott som avfolkade ön, men hemsöktes 1707 av en ny epidemi som dödade 36 procent av befolkningen. Ännu svårare härjade sjukdomen på Grönland, dit den nådde 1731. Här dog mer än 3/4 av den fåtaliga befolkningen.

På 1600- och 1700-talet var sjukdomen ett hotande spöke för varje hem, framför allt för familjer med barn. Man stod fullkomligt maktlös, och ingenting tycktes kunna hejda sjukdomens framfart. Under 1700-talet dog bara i Europa över 60 miljoner människor i smittkoppor, och de som överlevde den hemska sjukdomen var vanställda för livet och kanske blinda av koppären.

Under många sekler hade smittkoppor varit ett gissel för mänskligheten. Det finns ställen i Moseböckerna som anses syfta på smittkoppor. Man tror att sjukdomen har haft sin vagg i Etiopien och därifrån spritt sig ut över världen. På grund av den dåtida ringa samfärdseln nådde kopporna inte fram

till Europa förrän på 1400- och 1500-talen, och kommunikationerna blev också på sitt sätt orsak till att människorna i Europa och Amerika fick lida så länge under sjukdomen, innan de fick medel att skydda sig mot den eller begränsa dess härjningar.

I länder, där sjukdomarna hade härjat sedan urminnes tider, hade man nämligen på erfarenhetens väg funnit vissa skyddsmedel mot sjukdomen, och om dessa svävade europeerna i okunnighet ända till fram på 1700-talet.

I Kina hade man redan för mer än 2.500 år sedan funnit, att sjukdomen tog sig lindrigare former om man ympade in den på människorna än när de fick den genom vanlig smitta. Kineserna gjorde så att de lossade sårskorporna från de in-torkade koppblåsorna och förvarade dem under åtskilliga år till smittämnet försvagats. Därefter röktes skorporna i ångan från hälsobringande örter, rördes ut i mysk och ströks sedan på bomullssuddar, som den som skulle ympas stack upp i näsborrarna.

I Indien gjorde man på ett annat sätt. Här skar man en skåra i armen på ympningskandidaten och lade sedan på det lilla såret en bomullssudd som hade doppats i "koppgiftet" sedan detta förvarats så länge att det hade förlorat en del av sin styrka. Därefter isolerades patienten tills ympningen hunnit verka.

*

Från Kina och Indien spred sig ympningstekniken långsamt västerut, och i början av 1700-talet fick en svensk läkare hos Karl XII, Samuel Skragge eller Skraggenstjerna, som han hette sedan han för sina förtjänster adlats av kungen, under den långa vistelsen i Turkiet höra talas om denna ympning av en grekisk läkare, Timoni, som då uppehöll sig där. På hemvägen berättade Skragge om metoden för några tyska läkare, som han träffade i Breslau, och dessa vände sig till Timoni och förmådde honom att skriva en redogörelse för metoden, som dels publicerades i en tysk vetenskaplig tidskrift, dels i den engelska vetenskapsakademins förhandlingar 1721.

Redan dessförinnan hade metoden dock använts av en västerlänning. Hustrun till den engelske ambassadören i Konstantinopel, lady Mary

Wortley Montague, lät 1718 ympa sin son mot kopporna. Resultatet blev ypperligt, och när hon 1721 återvände till England talade hon varmt för metoden och lät även ympa sin dotter på samma sätt som sonen.

Det var inte bara så att den ympade fick sjukdomen i lindrigare form. Eftersom man inte får smittkoppor mer än en gång i livet, skänker en lyckligt överstående sjukdom ett effektivt skydd mot denna, och det visade sig nu, att de genom ympning ådragna kopporna gav samma skydd mot sjukdomen som om man hade genomgått sjukdomen på vanligt sätt.

Skyddsympningen är av stor betydelse för den förebyggande hälsovården i hela världen. Här se vi indiska barn som skyddsvaccineras mot tuberkulos.

Medan smittkoppor som man fått på det vanliga sättet medförde döden i 10—75 procent av fallen, var dödligheten vid ympkoppor 0,2—2 procent! Dessutom fick de ympade knappast några kopparr alls, vilket hade stor betydelse på en tid, då 3/4 av mänskligheten var mer eller mindre vanställd av kopparr.

Tack vare sin ställning lyckades lady Montague åstadkomma att ympning mot smittkoppor blev på modet i England. Tyvärr visade det sig dock, att vissa, mindre nogräknade läkare i ympningen såg ett ypperligt medel att tjäna grova pengar. De kompletterade ympningen med en onödig, tidsödande och dyrbar eftervård, som gjorde den nya metoden i stort sett bara tillgänglig för de välstuerade.

Man kan lugnt säga att det på den tiden jobbades i smittkoppor. De som hade smittkoppor sålde koppgiftet — vätskan i koppblåsorna — och i den tidens tidningar kunde man finna annonser såväl om "smittkoppor till salu" som om

"smittkoppor önskas köpa". Att det här fanns ett rikt och lönande fält för mellanhänder säger sig självt.

Timonis redogörelse i Vetenskapsakademins förhandlingar fann också vägen till Amerika, där en präst i Boston, Cotton Mathers, fick syn på den. Han blev oerhört intresserad av den nya metoden och fann den som sänd från himmelen för att bekämpa kopporna, som just då härjade våldsamt i Boston. Han vände sig till en Bostonläkare, Zabdiel Boylston, och bad denne försöka saken. Innan Boylston vågade pröva ympningen på allmänheten, ympade han sin ende son, en trettonårig pojke, och en av sina negertjänare. Ingen av dem tog någon skada och inte heller fick de smittkoppor, när Boylston några veckor senare tog dem med sig till sina smittkoppspatienter. Under epidemin ympades i Boston 286 patienter, av vilka 6 dog. Samtidigt sjuknade 5.760 personer — hälften av stadens dåvarande befolkning — i kopporna och av dem dog 900.

*

Så snart epidemin lagt sig, blossade det upp en våldsam strid om ympningen, och Mathers och Boylston gjordes direkt ansvariga för de 6 ympades död. Ingen brydde sig om att fundera över hur många av de andra 280 ympade som sannolikt skulle ha dött, om de inte hade blivit ympade.

Läkarna vände sig mot Boylston, prästerna dundrade mot honom från sina predikstolar och tidningarna fylldes med skarpa insändare. En bomb kastades mot Mathers på gatan, och pöbeln satte eld på Boylstons hus. Parlamentet antog en lag som förbjöd ympningen, men innan denna hann träda i kraft uppträdde nya epidemier, och nu ville man, trots allt, ha ympningen kvar som ett räddande halmstrå. En av Boylstons mest förbittrade motståndare var den store Benjamin Franklin. Men även han kom att ändra uppfattning. 1736 förlorade han sin son i smittkoppor, och skrev sedan om detta i sin dagbok:

"En präktig pojke på fyra år, som dog av smittkoppor ådragna genom smitta. Jag ångrade länge bittert, och ångrar fortfarande, att jag inte lät ympa honom."

Trots fördelarna med ympningen var den inte idealisk. En ympad person var lika smittfarlig för om-

(Forts. å sid. 13)

UPPSALA

inbjuder till kongress

Redaktör Sture Moberg presenterar här den anrika staden vid Fyrisån och hälsar samtidigt De lungsjukas riksförbund välkommen till rådslag.

När man försöker att på några få — åtminstone relativt få — rader ge en bild av Uppsala, årets kongressstad, så finner man snart nog att det är en helt omöjlig uppgift. Uppsala är nämligen en stad som man så småningom blir helt förälskad i och att objektivt och kortfattat beskriva föremålet för sin ömma låga har som bekant de flesta gått bet på.

Uppsala är inte alldeles riktigt som andra städer. Man kanske inte märker det vid ett kort besök — jag tror inte att årets kongress kommer att sätta svårare spår i ombudens hjärtan — men det är lätt att rota sig där och bli ohjälpligt fångad i den atmosfär som är staden egen och som bygger lika mycket på gångna sekels traditioner som på den moderna stadens charm. Ty den charmen den finns där, trots att energiska stadsplanerare gjort sitt bästa att skapa normalsvenska sovstadsdelar och standardiserade föreningshusområden — visste ni att inte i någon annan svensk stad föreningshusidén slagit igenom som i Uppsala? (Det är förresten Uppsalaborna också smått stolta över, för det är ju i alla fall ett särdrag det också.)

*

Uppsala är en gammal stad. Stockholms 700 år imponerar inte på Uppsalaborna, som vet att deras egen moderna stad är minst 150 år äldre och som gärna pekar på att inom stadens hank och stör finns också Gamla Uppsala, i vars imponerande gravhögar tre Sveakonungar från 500-talet begravts. Och som inte heller ogärna berättar om de väldiga hedniska offerfesterna, med offren till gudarna hängande i offerlund, som man ännu lär kunna spåra resterna av. Det var vikingarnas religiösa och politiska centrum. Där drack man starkt mjöd —

Domkyrkan med sina karakteristiska torn och Gustavianum med sin lika karakteristiska kupol. Kyrkan grundlades på 1200-talet och invigdes 200 år senare. Men är inte färdig än.

betydligt starkare än det som kongressdeltagarna får möjlighet att avsmaka andra kongressdagens kväll (åtminstone får man hoppas det) — och planlade erövringståg både i väster- och österled.

När resenären närmar sig Uppsala hälsar honom Slottet och Domkyrkan med sina välkända silhuetter välkommen. De ger ett koncentrat av Uppsala, den gamla kröningsstaden, som ännu är Sveriges kyrkliga huvudort. Här kröntes med ett par undantag alla svenska regenter från Kristofer av Bayern till Ulrika Eleonora. Och på 1200-talet tycks Uppsala en tid ha varit avsedd att vara kungens stad.

Bilden kompletteras av andra byggnader, såsom Universitetet och Carolina Rediviva, universitetsbiblioteket: Uppsala är lärdomens stad. I Uppsalauniversitetets annaler möter man namn som Johan Skytte, Gustaf II Adolfs lärare, vars hus ännu finns kvar, Olof Rudbeck, ett av de största av alla stora namn i

Uppsalas historia. Mycket minner än om hans verksamhet; den egenartade kupolen på Gustavianum, där han inredde sin ryktbara Theatrum Anatomicum, Botaniska trädgården, den nuvarande Linnéträdgården. Han gjorde vattenledning, han satte torn på rådhuset och han försökte åstadkomma stenbeläggning av gatorna. Här möter man Carl von Linné och här finns i våra dagar nobelpristagarna The Svedberg och Arne Tiselius.

*

Men akademien dominerar inte staden nu som förr. Om man från Slottsbacken blickar ut över staden och slätten får man bild som vittnar om att Uppsala en gång växte upp som köpstad och att köpenskap och industri nu för tiden blomstrar mycket starkt. De stora kvarnarnas väldiga betongsilos påminner om att Uppsala är centrum i en rik och vidsträckt jordbruksbygd och mångfalden av fabrikkorstenar erinrar om den rikt differentierade industrin, som spänner från textil — siddenväverier och konfektionsfabriker — över verkstäder som Nymanbolagens stora komplex till läkemedelsindustri — Pharmacia — och livsmedelsproducerande företag.

Här — i blandningen av gammalt och nytt — ligger tjusningen och styrkan hos det moderna Uppsala. Blandningen av det mycket gamla, som sträcker sig längre tillbaka än tiden för Svearikets uppkomst här, och det mycket nya, som t. ex. The Svedbergs cyklotron. Och härtill kommer mångfalden i stadens liv. Uppsala är visserligen alltjämt "Den eviga ungdomens stad; den är också akademikernas och borgarnas stad. Men den har i allt mer utpräglad grad också blivit industristaden, en företagarnas, tjänstemännens och arbetarnas stad, med sina hela 70.000 invånare. Och därtill en garnisonsstad av stora mått, med ett traditionsrikt infanteriregemente — det som längst av all världens regementen övats på en och samma plats

och som man nu vill ersätta med ett signalregemente — med flyg och flera militära skolor.

Och i den staden trivs alla Uppsalabor lika gott och är lika eniga i sina känslor för sin stad, alla lika ense om att Gluntarnes skald träffade huvudet på spiken när han sjöng: *Uppsala är bäst*.

Kongressprogrammet

är när detta skrives praktiskt taget klart. Det blir säkerligen arbets-samma dagar, men vi Uppsalabor vill också gärna att alla besökarna skall ta med sig hem inte bara minnet av arbete och allvar utan också något av förströelse och avkoppling. För den delen av programmet kan det kanske vara lämpligt att ge en kort redogörelse.

Efter kongressens öppnande bjuder Uppsala stad ombuden på lunch och sen är det dags för en utflykt till Skokloster, den ståtliga Wrangelska borgen vid Mälaren, ett av den svenska renässansarkitekturens vackraste minnen. Den rymmer ett 70-tal charmant inredda rum och grandiosa gemak, klädda med gyllenläderstapeter, gobelänger, skulpterade spisar och rikt ornerade stucktak. Inte minst sevärda är de rikhaltiga samlingarna. Där finns vår största enskilda samling av målade porträtt och i rustkamrarna förvaras världens största och dyrbaraste vapensamling. Resan dit företas i båt och buss.

Söndagskvällens kongressmiddag har förlagts till en av de vackraste av Uppsalas tretton studentnationsbyggnader, Östgöta nation och där hoppas de lokala arrangörerna att det skall bjudas något mera än lekamlig spis. Underhållning av ett eller annat slag blir det säkerligen.

På måndagskvällen bjuds kongressdeltagarna på en sightseeingtur per buss genom staden. Den färden slutar i Gamla Uppsala, där det är ordnat för kaffe- och mjöddrickning och där det är meningen att också bjuda på ett litet Uppsalaprogram i ord och eventuellt toner.

Men hur ni än kommer att trivas och vad ni än kommer att tycka om vår stad — den har faktiskt också sina små brister och det är ju så lätt att se grandet i sin broders öga — så ber jag er vara övertygade om en sak: Ni är alla hjärtligt välkomna till Uppsala.

Sture Moberg

SMITTKOPPOR... (Forts. fr. sid. 11)

givningen som en vanlig koppsjuk och kunde därför lätt sprida sjukdomen vidare — även om han själv var skyddad mot den. Man började därför söka efter bättre skyddsmedel och fann så småningom vaccinationen, som helt utträngde ympningen eller variolationen, som metoden kallades efter det latinska namnet på smittkoppor.

Trots att den engelske läkaren Edward Jenner allmänt gäller som vaccinationens upptäckare, bygger hans metod på gamla iakttagelser. Man hade märkt att människor som ådragit sig kokoppor, en sjukdom med små vätskefyllda blåsor på huden hos nötkreaturen, var oemottagliga för smittkoppor. 1722 vaccinerade sig sålunda en fru i Holstein mot smittkoppor genom att med en kniv skära små skårer på armarna och i såren gnida in vätska från kokoppsblåsorna. Det har sedermera retat de danska läkarna åtskilligt, att ingen av dem tog vara på detta uppslag.

Två år senare försökte en bonde i England att på samma sätt vaccinera sin hustru och sin son, men detta höll på att ta en ända med förskräckelse. Båda insjuknade nämligen i hög feber — sannolikt sårfeber — och mannen häktades för att han till de sina hade försökt överföra "djuriska ämnen". Lyckligtvis kryade de på sig, saken tystades ned och föll i glömska.

Ännu en gång dök tanken på vaccinationen upp på annat håll, innan Jenner tog hand om den och gav den dess vetenskapliga utformning. En skollärare vid namn Plett, som var anställd hos en familj i närheten av Kiel, ville inför en hotande koppepidemi göra ett försök att till familjens tre barn överföra kokoppor — det är möjligt att han hade hört talas om den företagsamma frun i Holstein, som ju inte ligger så långt från Kiel. Föräldrarna vägrade dock att gå med på saken och ville på sin höjd gå med på att barnen skulle få röra vid juvret på en koppsjuk ko. Men detta var Plett inte nöjd med. Han övertalade barnen att i smyg komma till ladugården och där vaccinerade han dem utan att föräldrarna visste om det, förrän kopporna började "ta" och barnen fick feber. Plett fick en ordentlig skrapa för sitt tilltag, men efter ett par dagar var

obehagen över. Föräldrarna såg litet annorlunda på saken, när det sedan visade sig att *dessa tre vaccinerade barn var de enda i hela grannskapet som inte fick smittkoppor!*

1796 bröt det ut kokoppor på en gård i Gloucestershire, inte långt från den plats där Jenner hade slagit sig ned som praktiserande läkare. En mjölkerska fick sjukdomen, och från henne tog Jenner några droppar vaccin och överförde dem till en åttaårig pojke. Efter någon tid försökte han ympa denna pojke med smittkoppor, men förgäves. Flera gånger försökte han med nya ympningar, men alltid med samma negativa resultat. Pojken var och förblev immun mot smittkoppor. Jenner kallade sin metod för vaccination, efter det latinska namnet på ko (*vacca*), och sände en redogörelse över sina försök till samma vetenskapsakademi, som 75 år tidigare hade publicerat Timonis skrift. Han fick sitt opus tillbaka med en skarp iakttagelse att inte dra förhastade slutsatser av detta lilla material.

Han lät sig dock inte avskräckas av detta utan fortsatte sina försök med vaccinationen i allt större och större skala. Överallt fick han samma resultat. Vaccinationen skyddade ofelbart mot smittkoppor och medförde bara övergående obehag. 1798 samlade han alla sina resultat i en liten skrift på 75 sidor med titeln "En undersökning över smittkoppsvaccinets orsaker och verkningar". Nu godtogs den och väckte ett enormt uppseende över hela världen.

Tacksägelse och utmärkelser strömmade in över Jenner från alla världens hörn. Det engelska parlamentet gav honom en nationalbelöning på 25.000 pund, änkekejsarinnan av Ryssland skickade honom en ring och bestämde, att det första barn som vaccinerades i Ryssland skulle bära namnet Vaccinov, och Nordamerikas indianer valde honom till hedershövding — en betydligt mera sällsynt utmärkelse på den tiden än i våra dagar.

Den första vaccinationen i Sverige utfördes den 23 oktober 1801 av medicinprofessorn Munck av Rosenschöld i Lund med vaccin som han hämtat från Köpenhamn. Sedan 1816 har vaccinationen varit obligatorisk i vårt land, och miljoner svenska barn har på detta sätt skyddats mot smittkoppor.

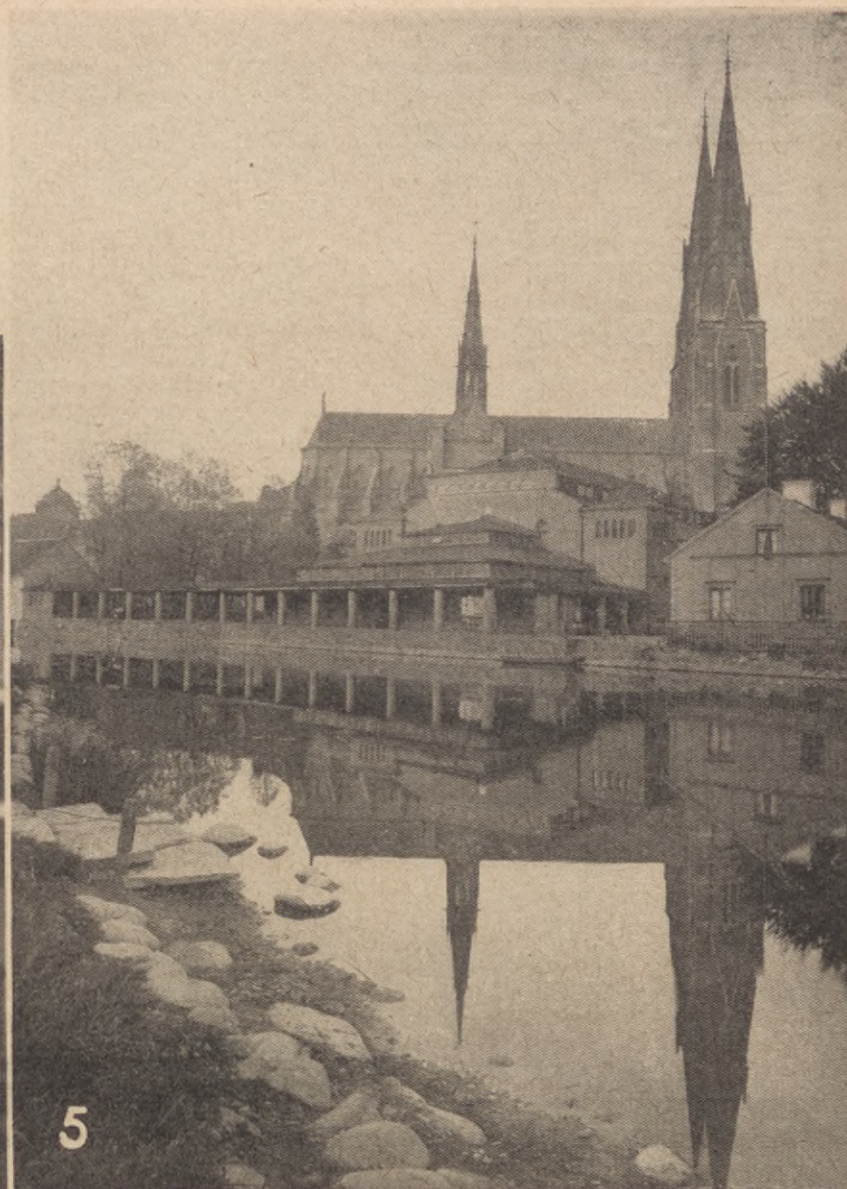
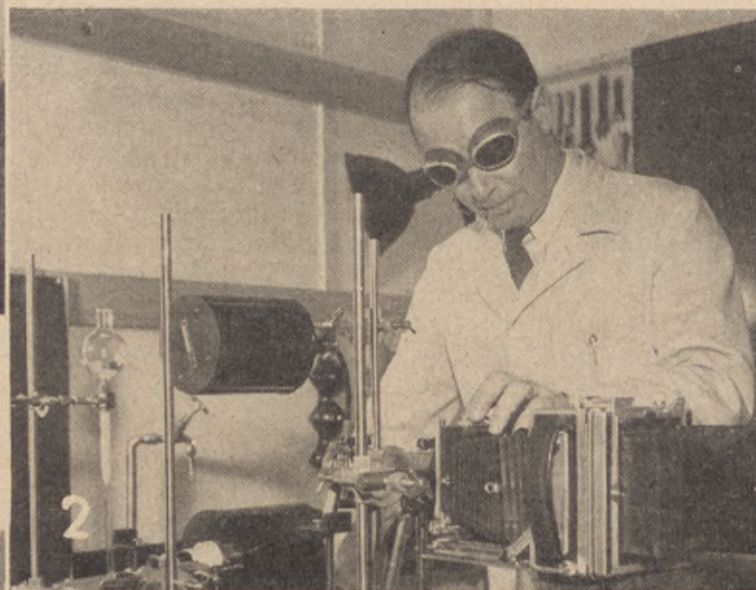
Arne Tallberg

UPPSALA I FEST OCH VARDAG

Till presentationen av den sköna staden vid Fyrisån i detta nummer följande bildserier. Bilderna ger läsaren intryck av uppsluppen studentglädje — studenterna tillhör så att säga stadens ansikte — som också mycket annat i det moderna Uppsala av i dag. Vetenskapen och forskningen i all ära, men här finns också gott om folk och industrimän, som byggt upp industrier av olika slag. Socialvård och humanitär verksamhet guppar heller inte i spakvagn. Uppsala har varit framåt; inte minst för de partiellt arbetsföra. Stadens träningsinstitut skall snart få modernare lokaler och Nymarkstäden har sedan någon tid tillbaka en skyddad verkstad för handikappade. Och för att ytterligare understryka våra egna problem har Uppsala till och med en professur i lungtuberkulos. Den professuren uppehålls av överläkaren vid Centralsanatoriet, professor Erik Hedvall. På bild två ser vi en annan känd vetenskapsman, nobelpristagaren, professor Arne Tiselius i arbete i sitt laboratorium. Flickan på bild fyra är sysselsatt med att montera cykelnav i den skyddade verkstaden i Nymarkstäden.

Vårbalen är den stora händelsen i studentlivet varje vår och kring denna blommar varjehanda studentspex. Uppsaloromantiken blommar — och kan den göra annat i denna miljö?

Den största idrottstävlingen i Uppsala tar man på studentmössorna och väslaget kan man se Drottninggatan på sin festliga glans. Till höger har vi Uppsalas största idrottsplats, "Studenternas", som är en av landets vackraste idrottsplatser. När man har "mass-tävlingar" i Uppsala går det informellt till. Stilar och läder varierar. Domkyrkan och Fyrisån speglar på sitt sätt lika dominerande bilden. Överst ser vi kyrkan och Fyrisån speglar i åns blanka vatten.

Foto: UPPSALA-BILD

3000-årig science fiction och amerikansk fyrtiotalism

●
Fantasilandskap någonstans
i världsrymden — ännu
dolt för våra blickar!

För någon månad sedan förbjöds offentlighet åt föredrag hållna inför Brittiska interplanetariska sällskapet innan regeringen tagit del av dem. Man tycker sig ha skäl förmoda att detta ingrepp i den brittiska friheten har en mycket allvarlig bakgrund. Det illustra sällskapet har sannolikt mycket avancerade funderingar om rymdfärder och regeringen anser tydligen att det är onödigt att främmande makter får ta del av dem. Kanske har man hunnit så långt att man är beredd att ta språnget ut i universum inom överskådlig framtid.

Det intressanta för oss i detta sammanhang är att sällskapets ordförande är — eller i varje fall var för inte så länge sedan — en av Englands främsta science fiction-författare. Som redaktör för sällskapets tidning har efter varandra fungerat två andra framstående män i samma genre. Arthur C. Clarke — så heter ordföranden — är samtidigt ledamot av Kungl. astronomiska sällskapet i London och har en grundlig naturvetenskaplig skolning.

Skulle man tota till en antologi med deltagande av engelska SF-författare skulle man få användning för det mesta i den akademiska titelfloran; där finns t. o. m. en med hög akademisk grad i litteraturhistoria. Går man till Amerika är procenten akademiker kanske inte så stor bland SF-författarna, men där finns dock åtminstone en professor och många andra med grundlig vetenskaplig skolning.

Man kan också plocka fram exempel på att specialister på rymdfärder använt romanens form när de sökt göra sina teorier begripliga

Strövtåg till främmande planeter och folk är ur litterär synpunkt en sysselsättning för de alltför högt fantasibegåvade tycker man. Men det finns också vetenskapsmän, som ägna sig åt dylika fantasifärder. Science fiction-författarna har fått vind i seglen på senare tid och där uppträder som sagt inte bara vanliga "himlastormare" utan även vetenskapsmän med kartor och matematiska uträkningar.

och kända. Så är fallet med författaren till *Wege zur Raumschiffahrt*, professor Hermann Oberth och samma väg har beträts av den tekniska chefen för V:2-försöken i Peenemünde, dr. Wernher von Braun. Dennes bok *Mars Projekt* bör under alla förhållanden ha garanterat sig en plats i någon fotnot till tidens litteraturhistoria, eftersom det väl är den hittills enda roman som erfordrat ett förklarande matematiskt bihang!

Nu har det ju hänt att naturvetenskapare även tidigare sysslat med skönlitterära övningar. En grundligare genomgång av vad litteraturhistorien har att erbjuda i det fallet skulle säkerligen t. o. m. ge vid handen att det varit mäktigt populärt bland dessa att släppa de vetenskapliga kraven på absoluta fakta och ge sig hän åt mer eller mindre fantasifulle spekulationer i skönlitterär form. Man kan inte ens påstå att SF-författarna är ensamma om att använda en grundval av vetenskap till en byggnad av skönlitterärt snitt.

Vad som gör genren så omtalad och så diskuterad är väl att ingen grupp författare så envetet som under de senaste decennierna försökt släpa oss ut i världsrymden med hastigheter inför vilka reoplanen ter sig som sniglar och med avstånd som kommer hjärnan att gå i baklås.

Rymdfärder är nämligen just vad SF-författaren framför allt sysslar med. Man kan förmoda att de flesta av dessa författare vet en hel del om rymden och vad som finns i den. I varje fall vad som finns inom den mäktiga glob med tusen miljoner ljusårs radie, som hittills utforskats

mer eller mindre väl av astronomerna. Men till detta vetande och de teorier som finns om ett och annat lägger de högst otvunget och utan försök till vetenskaplig redovisning mycket fantasifulla skapelser.

Inte heller i detta fall är de unika eller "nya". Det är saker som har tillhört de skönlitterära författarna i alla tider. Just Arthur C. Clarke har på ett ställe påpekat att det inte är någon större principiell skillnad på Homeros vidunderliga cykloper och en SF-författares rymdodjur. Antikens rekvisita av underligheter med människoöverkropp på en häst, drakar, korsningar mellan lejon och örnar och allt vad det nu var, är i direkt nedstigande led släkt med van Vogts utomordentligt elaka och mycket sluga rymdkatt i Uppdrag i världsrymden.

Harry Martinsson, vilken är en av de första som skrivit science fiction på vers, påpekar att just denna katt symbolerar ondskan i vår högst osäkra framtidsvärld. Han har därvid snuddat vid en mycket betydelsefull aspekt hos science fiction.

Genren kan — som redan antytts — härledes långt tillbaka i tiden, men födelsen av dess moderna form brukar man lägga till 40-talet och Amerika, med några remarkabla tidigare undantag både i England och Amerika (i England redan på 20-talet). Dessförinnan har vi också Jules Verne och H. G. Wells. Den förre överraskande nog fransman; den senare överraskande nog engelsman.

Dessa tidigare prov på science fiction hade en i stort sett optimis-

tisk grundton, en karaktär av slåsigt-för-bröstat-säkerhet som grundade sig på de enorma naturvetenskapliga och tekniska framstegen i världen. Grundtonen i den moderna science fiction är däremot pessimistisk; en pessimism med raketvapen och atomkraft som bakgrund. Författarna har en känsla av att tekniken och kunnandet håller på att bli övermäktigt. De illustrerar och de varnar.

Alla dessa spekulationer skall emellertid inte få oss att bortse från det väsentligaste. SF-författarna är framför allt ute i det inte helt betydelselösa ärendet att underhålla. Ingen kan heller förneka att de i många fall lyckas med det. De för oss ut på äventyr av helt nya slag.

De låter oss möta varelser och världar som är helt annorlunda än det som vi i våra vildaste fantasier vågat konstruera. De sysslar framför allt med rymdfärder och vad sådana kan komma att bjuda på, det är sant. Men deras ämnessfär är inte begränsad till detta. Ibland kan de låta vår egen lilla planet invaderas av underliga varelser från fjärran rymder, ibland låter de försvunna folk återuppstå i någon underlig dalgång i Amerika osv. Gemensamt för dem är att de bjuder på spänning i övermått och som en inte oviktig ingrediens, tillfällen till problemlösning.

De för oss ut på sightseeing i en rymd så väldig att vi inte kan fatta det. De låter oss förnimma samma förlamande oändlighet som Martinsson manat fram i detta avsnitt av sin märkliga Sång om Doris och Miman, där rymdskeppet kommit ur kurs och dömts till en färd utan slut:

Jag skall berätta vad jag hört om glas och då skall ni förstå. I varje glas som står tillräckligt länge oberört förflyttas glasets blåsa efterhand oändligt sakta mot en annan punkt i glasets kropp och efter tusen år har blåsan gjort en resa i sitt glas. På samma sätt i en oändlig rymd där svalg av ljusårs djup sin välvning slår kring blåsan Aniara där hon går.

Ty fastän farten som hon gör är stor och mycket högre än en snabb planets är hennes hastighet med rymdmått sedd på pricken svarande mot den vi vet att blåsan gör i denna skål av glas.

SKRIVET

av

HANS NORLING

RITAT

av

GÖSTA KRILAND

Det påstås att nöden ska vara uppfinningarnas moder. Hur det är med det släktförhållandet har jag mej inte riktigt bekant, men det kanske är så.

Jag har en god vän som är, vad man brukar kalla toffelhjälte, och han är mycket uppfinningsrik. Kanske att denna uppfinningsförmåga härleder sej ur nöd, ty hela hans förmåga är inriktad på ett bestämt mål; att försöka föra sin fru bakom ljuset.

Själv har jag haft många tillfällen att konstatera, att hans fru håller honom i mycket strama tyglar. Tyglar så strama, att han faktiskt har svårt att ens vrida lite på huvudet.

Avlöningen tar hon regelbundet hand om varje avlöningsdag. Man skulle nästan kunna säga, att hon vänder upp och ner på honom och skakar honom, som ett barn skakar pengarna ur sin sparbössa. Dan efter avlöningsdan ger hon honom hans tilldelning; res- och matpengar.

Vidare ser hon också till, att han åker i det närmaste direkt hem från arbetet och hans frihet om kvällarna är också ytterst beskuren.

Vad är egentligen naturligare än att en kvinna och hustru vill veta vad hennes man har för sej den tid han inte vistas i hemmet?

Eftersom min väns fru nästan är expert på naturliga reaktioner så försökte hon alltid få reda på var han varit när han inte varit hemma.

Det där började med att hon frågade ut honom och genast han kommit inom dörren satte hon igång med sina korsförhör. Dessa förhör fortsatte sen hela kvällen och ibland till och med efter sen han somnat. Ni kanske tycker att detta är konstigt? Men så är inte alls fallet. Min vän hade nämligen den ovanan, att han pratade i sömnen och det vet ju alla att det inte är svårt att fråga ut en sovande person, som pratar i sömnen. Mot sin vilja kom alltså min vän att svara på frågor. Men denna svaghet vände han till sin styrka. En natt vaknade han nämligen av att hans fru frågade ut honom. Han låtsades att han fortfarande sov och fortsatte att svara på sin frus frågor. Vad han gav för slags svar är kanske inte så svårt att lista ut.

Detta gav honom också ytterligare ett uppslag. När hans fru började korsförhöra honom vid hemkomsten efter nån kvällseshapad, låtsades

Mannen som gick

Novell av

GÖSTA PETERSSON

Illustrator:

BETH LAGERLUNDH

han somna från allting. Hustrun försökte givetvis väcka honom. Hon försökte ett par gånger, sen gav hon alltid upp. Efter ytterligare några minuter började alltid min vän "prata i sömnen". Hans fru fick då svar som tillfredsställde henne och båda vart egentligen ganska nöjda med förhørsresultatet. Hon hade fått bekräftat, att han inte gjort nåt som stred mot hennes principer för vad en äkta man borde göra. Och han? Ja, han hade ju inte blivit avslöjad.

Bortsett från en del andra saker som det här är onödigt att gå in på har jag här försökt, att ge lite av min vän toffelhjältens situation.

Det är kanske denna situation som gjort att hans fantasi fått arbeta på ett sätt, som varit värt en större uppgift än att försöka lura sin lagvrigda. Så var ju emellertid inte fallet.

För att utåt inte verka toffel hade han många knep.

Det där med pengarna försökte han krångla sej ifrån genom att tala om insamlingslistor på arbetet och annat i den stilen. Övertidsarbete på kontoret var heller inte så ovanligt, men ett väl så använt påhitt. Hans fru hade ringt för att kontrollera, att han verkligen arbetade över och då hade han klarat sej genom att säga, att ingen svarade på firmans telefoner efter stängningsdags och att det var order från högsta chefen. Med en skräckblandad rysning såg han fram mot den dag när hans fru skulle ta sej orådet före, att möta honom utanför jobbet och personligen transportera hem honom till bostaden. Rysningen blev ännu kraftigare när han tänkte på den dag hans fru skulle möta honom när han "arbetat över" och upp-täcka, att han i stället varit på en fotbollsmatch.

Så gick det med stora steg mot höst och kvällen för *Årsbrödernas* möte närmade sej. Min vän såg fram mot den dan med stora förväntningar, men inte utan en viss ängslan. Denna ängslan berodde på, att han inte var säker på att han skulle kunna övervara mötet och att visa *Bröderna*, att han var en toffel ville han absolut inte.

Nån kallelse till *Brödernas* möte var det aldrig tal om. Dom träffades en gång om året på en bestämd plats och på en bestämd dag, på ett bestämt klockslag denna dag och detta klockslag var så sent satt som till tio på kvällen. Varför tidpunkten var så sen hade min vän svårt att förstå, men så hade det varit genom alla år han kunde minnas.

Så närmade sej då dan för *Årsbrödernas* fest och min vän toffelhjältens hjärna arbetade för högt tryck. Pengar till utgifterna i samband med festen hade han sparat ihop under året, så det var inget problem. Problemet var hur han skulle kunna smita hemifrån på kvällen för mötet. Att han inte

skulle kunna komma hem till sin fru och säja:

— I kväll ska *Arsbröderna* ha möte så jag kilar ut ett tag.

Det visste han att han inte skulle kunna göra, ty hans fru saknade alldeles förståelse för *Föreningen Arsbröderna*. Det är möjligt att det är nån tråkig erfarenhet förknippad vid denna totala avsaknad av förståelse.

Min väns hjärna arbetade som sagt för högtryck och kontorschefen på hans arbete hade fler anmärkningar än vanligt på honom. Men ungefär en vecka före årsträffen var hans plan klar. Han tyckte själv att den var bra i sin enkelhet och att den borde gå att genomföra.

När han den kvällen kom hem från arbetet och satt och åt tillsammans med sin hustru, sa han sådär i förbigående, att han läst i en tidning om en person som gått i sömnen och blivit väckt, varvid sömngångaren mist förståndet.

— Jag har också hört talas om sånt, sa hans fru.

Min vän log in mot sej själv och för att bättra på det hela undrade han om det verkligen kunde vara sant.

— Sant, sa hans fru, det är klart att det är sant. Min mamma brukade tala om...

Hela kvällen underhöll hon honom sen med berättelser om folk som blivit svagsinta, eller folk som hade avlidit därför, att dom blivit väckta då dom gått i sömnen.

Min vän hörde tålmodigt på och hela tiden log han in mot sej själv.

Sista veckan före mötet var min vän skötsamheten själv och han var hemma varenda kväll. Det gick så långt, att hans hustru till och med uppsmuntrade honom genom att bjuda på bio en kväll.

Så var kvällen för *Arsbrödernas* möte inne. Min vän kom hem från arbetet och var mycket nervös och "trött", så trött att han efter maten satte sej i rummet, fullt påklädd, i en av fåtöljerna och lurade till. Där satt han och "sov" i två timmar nästan och hans fru hade inte hjärta att väcka honom när hon själv gick för att lägga sej vid halv tiotiden. Precis när hon kom upp i sängen hände nåt.

Min vän reste sej från fåtöljen och gick i "sömmen" fram till dörren, öppnade den och gick ut.

Först satt hans fru stel som en pinne i sängen. Hon trodde inte sina egna ögon. Sen tänkte hon ropa på honom, men då hon mindes alla hemska saker, som kunde hända om man väckte en person som gick i sömnen bet hon sej i läppen och lät bli.

Min vän hade hunnit precis ut genom dörren då hans fru rusade upp ur sängen. Hon rusade efter honom, men så upptäckte hon, att hon var i bara nattlinnet och tänkte på den skandal det skulle bli om hon upptäcktes i trappan i bara särken.

Det dröjde några ögonblick innan hon fått på sej ett par tofflor och en kappa. Den tiden hade min vän använt för att förpassa sej ifrån huset till den näraliggande bilstationen och placera sej i en taxi och ge chaufförn order, att köra honom till *Arsbrödernas* träffplats.

Självt ansåg han att avtåget var lyckat och hans hemkomst blev inte mindre lyckad. Klockan var då två på natten. Han kom inklivande i rummet som om han fortfarande gick i sömnen, hans fru var fortfarande vakent och väntade på honom.

Min vän klev fram till fåtöljen och sjönk ner i den. Efter några minuter hade han somnat, för nu var han verkligen trött. Det brukade han förresten alltid vara

vid hemkomsten från *Arsbrödernas* möten.

En halvtimme senare väckte hans fru honom och talade om att han hade gått i sömnen.

— Har jag somnat här i fåtöljen? sa min vän frånvarande och yrvaket.

— Du har gått i sömnen.

— Jag kan väl inte ha gått i sömnen, när jag sitter här? Jag satt väl här när jag somnade?

Min vän tvivlade uppriktigt på dom uppgifter hans fru lämnade honom, om att han hade gått i sömnen och att hon i flera timmar hade irrat omkring i skogar och berg och sökt efter honom (min vän och hans fru bor nämligen i en förort) och hur hon till sist gett upp hoppet, att få tag i honom och gått hem. Han kunde inte ana hur glad hon var över att ha honom hemma igen, frisk och kry.

— Jag måste nog sova nu, sa min vän, jag ska ju opp tidigt i morron bitti.

— Gör det lilla gubben, sa hans fru med ovanlig värme i rösten.

Mer nöjd än på länge somnade min vän in den natten. Hans plan hade gått perfekt i lås.

När jag tänker tillbaka på dessa händelser måste man kanske ändå hålla med dom som säjer, att nöden är uppfinningarnas moder.

Kalas med klassiskt inslag

När filosofen, skalden, konstnären och jag gått ute några nätter träffade vi på ett tomt hus. Filosofen, som påstår sig inte existera samt dessutom att varken tiden eller rummet existerar — det där med rummet höll vi med honom om — uppfattade huset som tomt, eftersom subjektet endast uppfattar sin egen uppfattning av objektet. Trots att han var filosof var han en handlingens man, och på vägar som är oss okända skaffade han en nyckel som passade till ytterporten. Att diskutera frågan om tillstånd att flytta in, hyresvillkor och liknande med ägaren till huset ansåg vi onödigt. Dels är diskussioner om jordiska ting tröttande och dels hade vi en känsla av att ägaren inte delade våra åsikter om att huset var lämpligt som bostad.

Vi flyttade in. Det var ett stort hus med många rum, det hade bott grevar och baroner där förut, men de var sedan länge döda. I porten hittade vi mörkläggningsgardiner, vi tände ljuset som inte var avkopplat, eldade i kakelugnen, lånade gamla täcken från bilflak, sådana som chaufförerna brukar använda som skydd vid möbeltransporter, och redde oss bäddar. Vi hittade bord, ett par sängar och andra möbler på vinden, tog ner dem i rummen, möblerade och fick det skönt, fint och borgerligt ombonat på alla sätt. Filosofen som höll på att lösa frågan om jagets förhållande till

uppfattat i ord av

ERIK NYHLÉN

och med ritstift av

ELOF LINDBÄCK

universum fick en brokig matta att sitta på, en filosof utan matta är ingen riktig filosof, skalden fick en massa papper, kvarlämnat av ett ämbetsverk som hållit till i huset sedan grevarna flyttat, att skriva dikt på, en skald utan papper är ingen riktig skald. Målaren gjorde bekanskap med ett huvudlöst spöke, en gammal riddare som av missstag blivit inblandad i Stockholms blodbad, förlorat huvudet och aldrig kunnat återfinna det igen. Han skaffade färg och duk, målade den gamle riddaren i all hans spökelegans omgiven av det blågröna sken som alla spöken med självaktning brukar omge sig med, ställde ut tavlan på en

samlingsutställning, blev berömd och sålde den senare till en av spökets sentida ättlingar för många sköna hundralappar. Jag fortsatte på den roman jag börjat med för länge sedan. Den handlade om en rik bonddotter i Gävletrakten som älskade en fattig yngling men av sin fader, den rike, hårde Per Persson skulle tvingas att gifta sig med en rik skåning. På bröllopsdagen fick den sköna ett migränanfall, det flimrade för hennes ögon, hon såg varken brudgummen, prästen eller altaret. Kvidande sjönk hon ner på kyrkgången, brudkronan föll av och rullade under en bänk, hon måste bäras ut. Bröllopet måste uppskjutas, under tiden sjönk sockerpriserna oerhört och skåningen som hade stora sockerbetsfält blev ruinerad, den fattige ynglingen fick tolv rätt på tipset, blev förmögen och köpte socknens största gård, och den hårde Per Persson gav de unga älskande sin faderliga välsignelse.

*

Med tiden fick vi många hyresgäster. Det var tänkare, diktare, sagoförtäljare och vanliga lögnhalsar, yrkespekoralister, tidningskripare och pratmakare i största allmänhet, hedningar, religiösa, vegetarianer och köttätare. En hemlös hund som konstnären träffat en natt och som tycktes vara dresserad att morra så fort det kom poliser, nattvakter eller andra störande element i vår närhet blev vår dörrvaktare.

Han bidrog till försörjningen genom att stjäla kött i ett närbeläget slakteri varpå en kungason från Guld-kusten som i sin ungdom varit kannibal, vars far hade 25 hustrur och 60 söner och som därför på grund av osäkerhet om tronföljden inte ansåg det vara någon idé att återvända, kokade de härligaste soppor.

Allt var gott och väl, men djävulen, den gamle ormen, vakade även i detta paradiset. Det var kungasonen som inledde oss i frestelse. En kväll berättade han om alla underbara gifter som fanns i hans hemland. Ett gift framkallade de skönaste färger, målarens ögon lyste, ett avslöjande alla livets hemligheter, filosofen lyssnade intresserat, ett gjorde att man kunde förnimma de himmelska sfärernas musik och att tungan talade ord som ingen människa kunde säga, skalden suckade djupt. Han förtalte att om någon dag en båt från hans hemland skulle anlöpa värtahamnen och då skulle han troligen kunna anskaffa större delen av dessa gifter.

En dag kom båten, kungasonen gick ombord och kom tillbaka med hemlighetsfull uppsyn och ett litet paket i innerfickan. Det blev en fest som troligen helt överträffade alla de vilda fester som baroner och likställda hållit förut i huset sedan det byggdes i grå medeltid. Först skulle det bli måltid och hunden som skickades ut för att skaffa kött kom snart tillbaka med den härligaste stek. När måltiden var slut lade kungasonen ett grönaktigt pulver i grytan, rörde om länge under det han mumlade några av sitt hem-

lands besvärjelser, och en sagolik väldoft spred sig över hela rummet. När han rört en stund fyllde han våra glas med vätskan och efter en stund befann sig alla i ett tillstånd av ljuvlig halvslummer. En vällustig domning spred sig i alla lemmar, rummet förändrades, allt blev underbart ljust, gyllenläderstapeterna kom tillbaka på väggarna, de dyrbara möblerna fanns på sina platser, kvinnorna blev klädda i siden och männen i pärlbeströdd sammet och ljuvlig musik hördes genom gemaken. Den huvudlöse krigaren som återfunnit sitt huvud och visade sig vara en skön yngling med ädla drag kom in i rummet och bjöd upp en av de skönaste damerna till en sprittande menuett.

*

Jag måste ha somnat. När jag vaknade var bilden väsentligt förändrad. Angorna från grytan höljde rummet i ett grönaktigt töcken och dofterna hade på de närvarande samma verkan som en sanningsdrog. Var och en avslöjade något av sin rätta natur. Kungasonen hade uppfattat sig som kannibal och jagade med en förskärare i högsta hugg en skrikande, fet flicka genom gemaken. Två kvinnor slogs, sparkade och klöste varandra allt vad tygen höll och karlen som de slogs om försökte skilja dem åt genom att dra dem i håret. Filosofen satt halvklädd med slutna ögon och korslagda armar och ben på sin matta och trodde sig vara en indisk vishetslärare, skalden uppfattade sig som trubadur och sjöng med hög röst sånger utan ord till livets och de sköna kvinnornas ära.

Det hela skulle väl ha slutat som det började, nämligen i lugn och ro, om inte Pettersson, huvudredaktör och ansvarig utgivare för den periodiska tidskriften Petterssons Jul, känt behov efter att gå ut och i sitt omtöcknade tillstånd tagit miste på en dörr och ett fönster och fallit mitt i famnen på en polis. Sedan lagens väktare hämtat sig från chocken, det är inte alla dagar en polis får en karl i huvudet, ringde han efter en massa kolleger. Snart gnisslade radiobilarnas bromsar utanför huset och en manstark trupp var på väg uppför trapporna.

Snutarna kommer, löd anskriet. Inte ens domedagsbasunerna kan verka mera förlamande på en syndfull mänsklighet.

Kungasonen tappade förskäraren, kvinnorna upphörde att klösa varandra och skalden blev helt förstummad.

Den natten blev vi utdrivna ur paradiset, morgontidningarna gjorde oss intressanta med stora rubriker, riksdagen tillsatte fyra kommittéer för att utreda förekomsten av hemliga gifter och domstolen dömd oss till böter för olaga besittningstagande av ett statsverket tillhörigt tomt hus. Spökerna drog sig tillbaka. Men ibland när jag går förbi huset, som numera är blankettnerlag för ett statligt verk, tycker jag mig höra sång, musik och glada skratt. Då vet jag att andarna vakar och har fest. Andarnas vänner, de hemlösa, stannar och lyssnar ett tag, känner på den obevekligt låsta porten, slår upp rockkragarna, vandrar vidare, medan nattkylan tränger sig in mellan kläderna och kroppen.

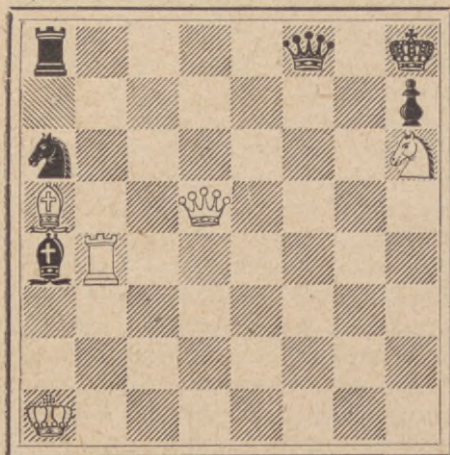

Redigerat av
A. HILDEBRAND

KVÄVMATT

är ledmotivet i dagens schackspalt. Denna numera ganska sällsynta mattform återfinns i problemet och partierna. Benämningen "kvävsmatt" framgår av slutställningen, där den svarta kungen, effektivt inmurad av sina egna pjäser, blir mattsatt av en vit springare.

PROBLEM av J. Kling (1850)

Matt i 4 drag

Partiet nedan har för några år sedan spelats i klass I vid Sveriges Schackförbunds kongressturnering.

HOLLÄNSK SPELÖPPNING

Vit: J. Westberg, Lidingö

Svart: N. Thimgren, Hørsne

1. d2—d4 f7—f5

Vanligt spelas först 1. —, e6 för att undvika den farliga Staunton-gambiten 2. e4(!), som ännu inte är vederlagd.

2. c2—c4 Sg8—f6
3. g2—g3 e7—e6
4. Lf1—g2 c7—c6

En normalare utveckling är 4. —, Le7 med åtföljande 0—0 och d7—d5. Draget c6 skall man dröja med tills den vita springaren utvecklats till f3.

5. Sb1—c3 Lf8—e7
6. Sg1—h3! 0—0
7. 0—0 d7—d6
8. Dd1—b3 Dd8—c7

Svart väljer en ogynnsam utvecklingsplan i samband med e6—e5. Det rätta draget var nog 8. —, De8.

9. Tf1—d1 e6—e5
10. c4—c5† d6—d5
11. d4×e5 Dc7×e5
12. Lc1—f4 De5—e6
13. Sh3—g5 De6—d7

Föraren av de svarta pjäserna tycks ha underskattat farligheten i vits manöver. I den uppkomna ställningen avgör vit partiet med ett kraftfullt och elegant pjäs-offer.

KONVALESCENTHEMMEN...

(Forts. fr. sid. 9)

Bestämmelser för friplatsernas beläggning utfärdades av Nationalföreningen och Riksförbundet.

Ingående ansökningar har behandlats av Riksförbundet och förelagts Nationalföreningen för godkännande. Av totala antalet ansökningar, 137 st. har 109 st. eller 79,2 % erhållit friplats, medan 28 st. eller 20,8 % erhållit avslag eller lämnat återbud.

Beläggning och frekvens

Medelvärdtiden har varit 5,5 veckor. Könsfördelningen var 53,3 % manliga och 46,7 % kvinnliga konvalescenter. Tre friplatser på resp. hem har sammanlagt ej kunnat tillgodose behovet. Åsens konvalescenthem, som har större kapacitet än övriga hem, har kunnat taga emot överskottet. Alsborg och Ramnäs har kunnat hålla kvoten tre platser och periodvis överbeläggning. Placering av 4 sökanden har kunnat ske på sommarhemmen Långasjön och Svanholmen.

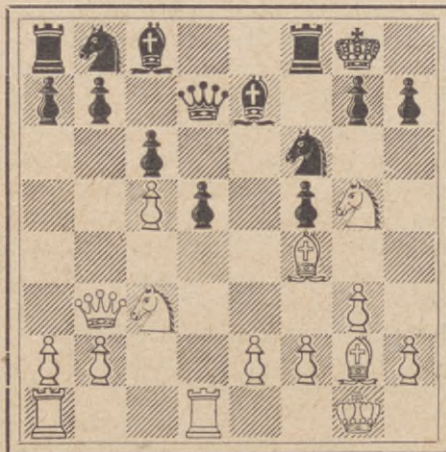
Ekonomisering

Sedan riksförbundets styrelse konstaterat det föreliggande merbehovet av friplatser, beslutades att medel skulle utgå i löpande räkning och att hemställen till Nationalföreningen om tilläggsanslag skulle ske med tillämpning av samma fördelningsproportioner som tidigare. Totalt förbrukade friplatsmedel för 1954 utgör kr 34.364.—, varav Nationalföreningens anslag uppgår till kr 21.997:32 och förbundets konvalescenthemsfond belastats med kr 12.366:68.

Härtill har riksförbundets övriga kostnader, i vilket ej inbegripits löner, uppgått till kr 2.164:10, vartill kommer de organisatoriska kostnaderna för konferenser.

Den av Sv. Nationalföreningen mot Tuberkulos och De Lungsjukas Riksförbund etablerade friplatsverksamheten vid konvalescenthem har utvisat, att ett klart behov för denna gren av de lungsjukas eftervård föreligger. Erfarenheten under

Thimgren

Westberg

14. Lg2×d5† c6×d5
15. Sc3×d5 Kg8—h8

Går den svarta kungen inte i hörnet så förloras damen.

16. Sd5×f6 Dd7—c6
17. Db3—g8† Tf8×g8
18. Sg5—f7 "kvävsmatt"

Tablå!

Och som avslutning några lärorika miniatyrpartier som avslutas med kvävsmatt.

A) *Budapestgambiten*: 1. d4 Sf6 2. c4 e5 3. d×e5 Sg4 4. Sf3 Sc6 5. Lf4 Lb4† 6. Sbd2 De7 7. a3 Sg×e5 8. a×b4?? Sd3 matt.

B) *Italienkst*: 1. e4 e5 2. Sf3 Sc6 3. Lc4 Sd4(?) 4. S×e5? Dg5!! 5. S×f7 (5. Lxf7? Ke7!) D×g2 6. Tf1 D×e4† 7. Le2 Sf3 matt

C) *Caro-Kann*: 1. e4 c6 2. d4 d5 3. Sc3 d×e4 4. S×e4 Sf6 5. De2 Sbd7 6. Sd6 matt.

Lösningen till problemet av J. Kling

Först och främst måste damen fångas: 1. Tb8! som samtidigt banar vägen för sin löpare. 1. —, T×b8 2. Lc3† Dg7 3. Dg8† T×g8 4. Sf7 matt.

Driftredogörelse och konvalescenthemsbestånd:

Konvalescenthem	Ant. plats.	Värddagar 1954		Ant. inskr.	Anmärkning
		totalt	varav utom-läns-gäster		
Alsborg					
Kronobergs län	14	5.105	2.747	111	¹⁾ medelv.-tid 46 dgr
Ramnäs					
Hallands län	17	6.261	4.948	206	¹⁾ „ 30,3 „
Åsen					
Kristianstads län	24	7.210	3.073	165	¹⁾ „ 43,6 „
Svanholmen					
Malmöhus län	27	3.232	84	156	²⁾ „ 20,7 „
Långasjön					
Blekinge län	22	2.809	162	103	²⁾ „ 27,3 „
Denicketorp					
Värmlands län	20	—	—	—	¹⁾ öppnas 1 maj 1955
Summa	124	24.617	11.014	741	¹⁾ = helårshem ²⁾ = sommarhem

Lösning till korsord nr 4

VÄGRÄTT: 1. Soppa. 4. Stafett. 8. Gravplundrare. 10. Rödvinskaraff. 15. Nöta. 16. Så. 17. Rädd. 19. Kåta. 22. So. 24. Asar. 26. Svågerpolitik. 28. Eldbegängelse. 30. Tonsill. 31. Nedåt.

LODRÄTT: 1. Segerviss. 2. Pladder. 3. Alpvind. 4. Svulst. 5. Andra. 6. Eka. 7. Tre. 9. Rufs. 11. Nödår. 12. Kakao. 13. Rot. 14. Fångknekt. 18. Ägg. 20. Ärligen. 21. Avtalad. 23. Oval. 25. Spjäll. 27. Elegi. 28. Ett. 29. Dån.

Pristagare

1:a pris kr. 10:—, frk. Inga Holmberg, avd. 3 B, Sanatoriet, Målilla Kyrkby.
2:a pris kr. 5:—, herr Werner Andersson, Almbyallén 36, Örebro.

Tävlingsregler

Lösningar till korsord nr 6 skall vara Status Redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 juli 1955. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförändelse vara märkt "Korsord nr 6". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på tio och ett på fem kronor, utdelas.

Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status augustinumner 1955.

försöksperioden har dock visat, att fixerade belopp till resp. hem ej är lämpligt, utan anslagna medel bör kunna disponeras centralt för placering av sökande vid hem, som har tillgång till plats vid det aktuella vårdbehovet.

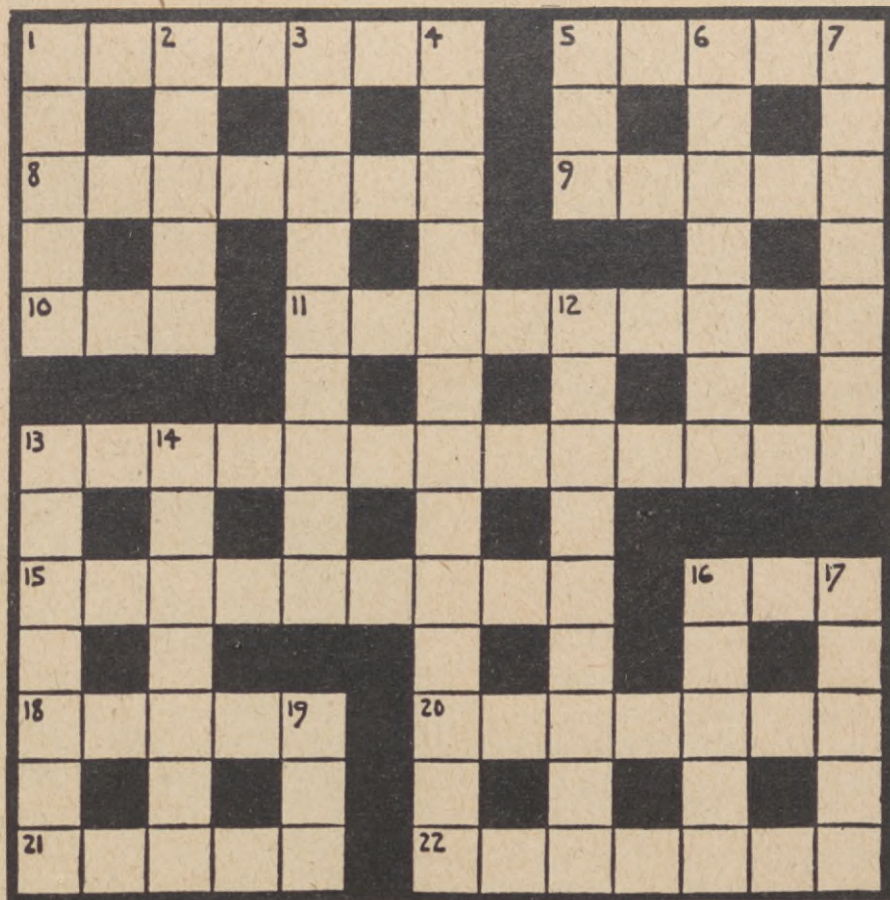
Föreningen för lungsjuka i Stockholm (FLIS) sommarhem vid Älta utanför Stockholm som ej tar emot utomlänsgäster har utökat sin verksamhet och kan nu taga emot ett 20-tal gäster. För tillbyggnad har föreningen erhållit 100.000 kr i kommunalt anslag. Konvalescenthemsverksamheten för Stockholms stad, som helt drives i kommunal regi, är i övrigt betryggande.

Den geografiska fördelningen på hemmen kan i nuvarande läge ej anses tillfredsställande. Man bör dock räkna med en utvecklingstendens, som gör att nuvarande hem får ett trängre upptagningsområde och sålunda större beläggning från egna län i och med att konvalescentvårdsbehovet vinner större uppmärksamhet.

Driften av hemmen i stiftelseform genom de lungsjukas organisationer, synes ha vunnit allmänt erkännande, liksom att man vid planeringen lagt stor vikt vid aktiviseringen av arbetsterapi och hobbyverksamheten.

Det aktuella behovet för utvidgning av hemmen utgör Norrlandslänen. En konferens har också avhållits med de fyra nordligaste centralorganisationerna, varvid överenskommelse träffats om bildande av en gemensam stiftelse för ett konvalescenthem på c:a 30 platser.

KORSORD nr 6

VÄGRÄTA ORD

1. En kväkares enkla melodi. (7)
5. Sätter skrattnusklerna i rörelse. (5)
8. Vördnadsvärd vetenskap och vanligtvis vidrig vätska. (7)
9. Ingalunda hörande till släktet Canis, som man kanske kunde tro. (5)
10. Miste sin fru på ett underligt sätt. (3)
11. Träder i annans ställe. (9)
13. "En som lär sig att odla olika växter, att frön nedlägga i jorden till groning och att på lämpligt sätt ditleda små rännlar för vattning. (13)
15. Smör, ost och sill. (9)
16. Har kungen såväl som hästen. (3)
18. Kul och böjligt rör. (5)
20. "...nödgas vi härmed meddela Eder att vi överlämna vår fordran till laga åtgärder för såvitt icke..." (7)
21. Ha vi en särskild duk för. (5)
22. Hans Larsson var en. Därför kallades han "Kloke Hans". (7)
6. När folk uteblir i större omfattning. (7)
7. Pemmican. (7)
12. Är den som ransonerar sina ord. (9)
13. Bör ej småbarn lämnas utan. (7)
14. Trolsk balett och få timmerstockar vara med om. (7)
16. Bär upp och göra vi den uppburne. (5)
17. "Den röda slöja för vilken alla filosofier och religioner varna." (5)
(Frank Heller)
19. Metan. (3)

LODRÄTA ORD

1. Den lagvigda. (5)
2. En scenisk predikan av Kaj Munk. (5)
3. Mycket svag för det som gott är. (9)
4. Att leta efter glasögonen när man har dem på näsan. (13)
5. Huslig scen. (3)

allt i virke
allt i byggnadsmaterial från

SKOGSÄGAREFÖRENINGEN

länets ledande bränsleleverantör i

ved - kol - koks - briketter

UPPSALA LÄNS SKOGSÄGAREFÖRENING

Huvudkontor Svartbäcksgatan 2, Uppsala
Tel. växel 395 90

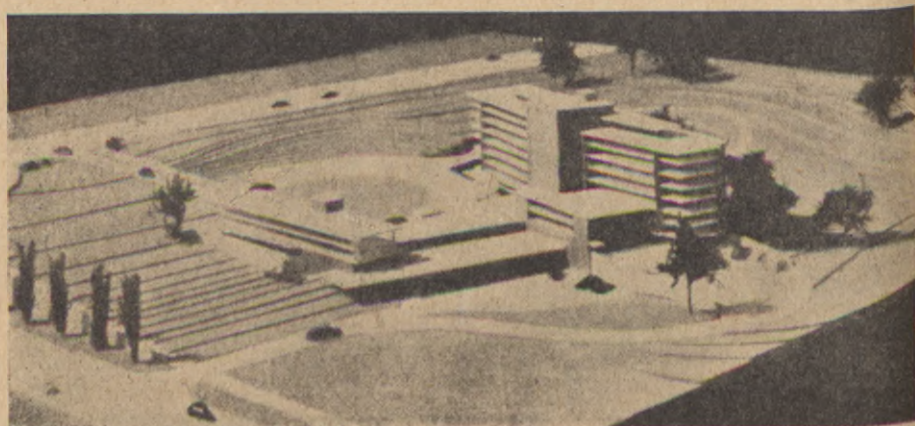
Sanatorier i andra länder

.....

USA

Sanatoriet överst är ett svenskt sanatorium för svenskar i USA och heter The Swedish National Sanatorium. Det ligger i Colorado och startade redan år 1905. Alltså ett av de äldsta svenska sanatorierna — fast på utländsk mark.

.....

Framtidens sjukhus sådant den amerikanske arkitekten Alfred L. Aydelott tänker sig det

Montana Hall ligger i Montana i franska Schweiz och när sanatoriet kom till byn var skönheten redan där. En vackrare plats kan knappast tänkas, inte heller en soligare. Ingen ort i Schweiz har så många soltimmar som Montana.

Sanatorium Valaisan, Montana

.....

SCHWEIZ

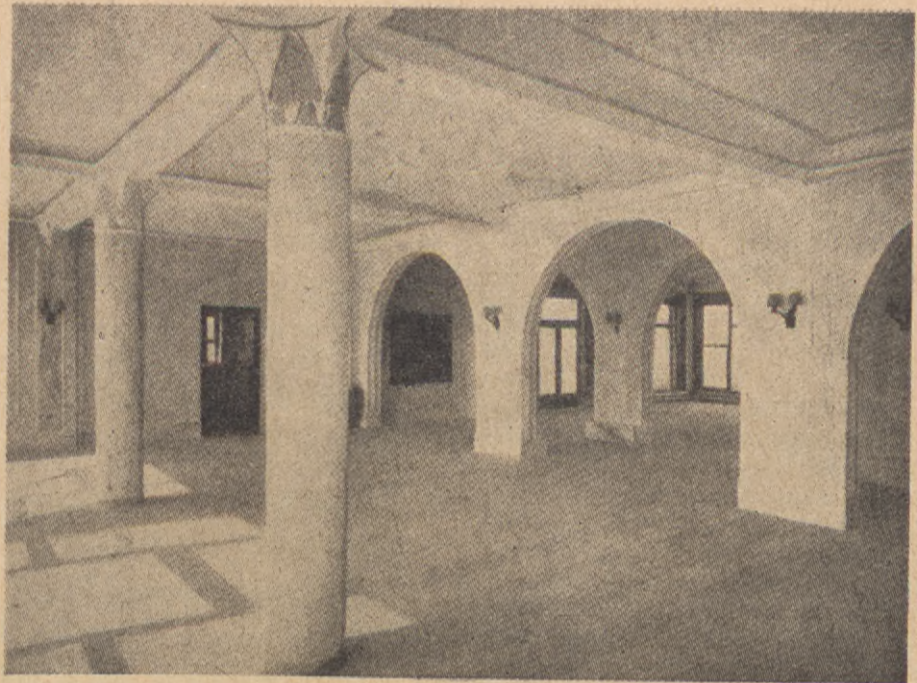
Landet är känt för sina "sagolika" sjukhus. Det känner vi väl av många romaner. Författarna väljer gärna det sköna alplanet som litterärt objekt.

.....

Huvudingången till sanatoriet på Heybeli Island

Entréhallen i sanatoriet på Heybeli Island är ett gott exempel på modern turkisk arkitektur

Entrén till Hospital San Carlos, Colombias modernaste sanatorium

Sydamerikanskt sanatoribygge Hospital San Carlos, Bogota, Colombia. Vårdplatser: 500. Färdigställt 1948.

.....

TURKIET — SYDAMERIKA — FRANKRIKE

Tuberkulosen är en internationell sjukdom av stora mått — det intrycket förstärkes när man forskar i sjukhusbyggen i olika delar av världen. På många håll saknas sanatorier — framförallt i de s. k. underutvecklade länderna. Vi har till och med hittat ett sanatorium för kreatur. Det ligger i Danmark — på Jylland — heter Store Vildmose och tar emot friska ungdjur från tuberkulösa kreatursbesättningar.

.....

Saint-Hilaire-du Touvet, Isère — Frankrikes första studentsanatorium — har ett underbart läge

Gott betyg åt partiellt arbetsföra

Internationell träff för arbetsvårdare i Saltsjöbaden: De partiellt arbetsförs organisationer av stort värde, säger statssekreterare Per Eckerberg

Ett 40-tal experter från 13 europeiska länder ha varit samlade till seminarium i arbetsvårdsfrågor på svensk botten. Socialdepartementet har stått som inbjudare på uppdrag av Förenta nationerna. För Sverige deltog representanter för socialdepartementet, medicinalstyrelsen, svenska institutet, arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. I sitt inledningsanförande framhöll statssekreterare Per Eckerberg bl. a. den stora roll, som de partiellt arbetsförs egna organisationer spelar när det gäller att bryta isen och bana väg för en klokare politik och en ny syn på denna handikappade arbetskraft. Den förmyndarpolitik som förr inte var alldeles sällsynt från såväl enskilt som offentligt håll, håller till stor del tack vare organisationernas insatser på att försvinna. Åtskilligt har också gjorts i fråga om transportmedlen för de fysiskt handikappade, men här återstår ännu mycket att göra, framhöll talaren.

Statssekreterare Eckerberg framhöll att tillgodogörandet av den arbetskraft, som de miljontals partiellt arbetsföra utgör, är en ekonomisk vinst för samhället, som inte kan överskattas.

Amerikanska undersökningar visar att 97 procent av alla handikappade kan göras till fullt duglig arbetskraft om man finner det lämpliga arbetstillfället och ger den nödvändiga träningen.

Det är för stat och kommuner lönande affär att anslå medel för rehabilitering i olika former av de partiellt arbetsföra. Ett friktionsfritt samarbete krävs också mellan medicinsk expertis och arbetsmarknads- och yrkesutbildningssakkunniga.

VID BEHOV AV KORGMATERIAL

hänvänd Eder till

LANDSTINGETS TRÄNINGSVERKSTAD

Signalgatan 3, Örebro. Tel. 293 01

BEGÄR PRISLISTA!

STOCKHOLM

JU TELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner, sand- och torkgaltar säljas. **Koksgrytor, Järnbalkar och Plåt.**

A. JÖNSSON & C:o

Timmermansgatan 47 - Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

HÖÖR

VID BESÖK I HÖÖR, ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum
Tel. 25

MALMÖ

CAFÉ SLOTTSPARKEN

REKOMMENDERAS

Smörgåsar, luncher och supéer

Även inneservering

TEATERKAFÉET

PILDAMMARNÄ

REKOMMENDERAS

Tel. 255 26

OSKARSHAMN

DRICK MJÖLK

från

Oskarshamnsortens mejeriförening
u. p. a.

Telefoner 741, 1682, 196

IVAR MAGNÉRS Motor- & Mek. Verkstad

Rådmansgatan 6 Oskarshamn
Tel. 177, ankn. bostaden Postgiro 86701

Utför alla slags

Motor- och Mek. Reparationsarbeten

Tillverkar

MAGNE-MOTORN

OSKARSHAMN

AB VETLANDA-AFFÄREN
Tel. 130 OSKARSHAMN Tel. 130

GARN-, MANUFAKTUR-, DAM-,
HERR- och GOSSKONFEKTION

Oskarshamns Nyheterna

ger Er en daglig bild av länet

Andrés Charkuteriaffär

Bröderna André

Oskarshamn

Till Er tjänst

K Konsum Oskarshamn

FRIGIDAIRE KYLSKÄP

ger mer kyla för mindre pengar

Auktoriserad återförsäljare

JÄRNBOLAGET

OSKARSHAMN Tel. 498 - 1498

UPPSALA

Chr. Rabens Eftr.

(A. Widman)

Kungsängsgat. 7 UPPSALA Tel. 303 79

Affären etabl. 1849. Största sort. av
Sjukvårds- och Optiska artiklar
Slipningar och reparationer utföras

KÖP

SOLSTICKAN

*Från eget kafferosteri
tillhandabålla vi*

Gott och nyrostat kaffe

A.-B. A. Petersson & C:o

OSKARSHAMN

(tel. "Apetersons")

Hemmets trevnad ökas genom
VACKRA TAPETER

C. A. Kåbergs Tapetaffär

J. V. Modin AB.

Regeringsgatan 5, Stockholm

Telefoner: 11 15 37 - 11 15 38 - 11 15 50

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64

Väduren 21

Tel. 313 64

ESKILSTUNA

Oskarshamns Bilaffär

för allt inom

BILBRANSCHEN

Tel. namanrop: Erikssons Bilaffär

Rörtekniska Byrån A.-B.

A. Nyström, V. Roxman

T. Ericson, A. Thingwall.

N. Mälarstrand 24 — STOCKHOLM

Tel. 52 44 44, 52 44 45

Konsulterande ingenjörfirma för värme-, ventilations-
och sanitetstekniska anläggningar.

**A.B. ÅGRENS
JÄRNHANDEL**

OSKARSHAMN

Tel. NAMNANROP

Röntgenutrustningar för
Skärmbildsiotografering

Stationära — Transportabla

GEORG SCHÖNANDER

Sjöbjörnsvägen 62, Gröndal

Bröderna

LINDFORS

JÄRNVAROR I PARTI

Umeå: Namnanrop

Skellefteå 109 44

Ett valsverk till U.S.A.

en plastmugg till lillan

AB SVENSKA METALLVERKEN av idag

Västeråsverken, Finspångsverken, Skultunaverken, Väsbyverken och Graneforsverken bildar tillsammans AB Svenska Metallverken, som nu räknas som ett av de allra största metallverken i Europa. Med snart 350-åriga anor hör Svenska Metallverken också till de äldsta. Tillverkningsprogrammet är omfattande. Metallverken förser både hemmamarknaden och exportmarknaden med bl.a. hel- och halvfabrikat av koppars, mässing och aluminium.

Aluminiumtråden för tillverkning av stål-

aluminiumlinor — Feral — framställes i ett valsverk, som står på toppen av vad modern teknik kan prestera. Detta valsverk är både konstruerat och tillverkat inom företaget. Kompletta valsverk har levererats till USA och Frankrike.

Svenska Metallverken producerar inte bara metaller. Vid verken i Skultuna och Upplands Väsby bedrivs även en omfattande plasttillverkning i form av detaljer, rör, hushållsartiklar m.m. Med skäl kan alltså sägas att Metallverken även är "plastverken".

AB SVENSKA METALLVERKEN

VÄSTERÅS, tel. 371 20

STOCKHOLM · GÖTEBORG · MALMÖ · JÖNKÖPING · ESKILSTUNA · SUNDSVALL